

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

SURİYELİ MÜLTECİ, YURT İÇİ GÖÇ YAŞAMIŞ VE GÖÇ YAŞAMAMIŞ

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE ÖĞRENCİ KOVİTALİTESİ VE OKUL

NEZAKETİNİN ARAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak ÇALIŞKAN

BURSA

2019

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**SURİYELİ MÜLTECİ, YURT İÇİ GÖÇ YAŞAMIŞ VE GÖÇ YAŞAMAMIŞ
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE ÖĞRENCİ KOVİTALİTESİ VE OKUL
NEZAKETİNİN ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak ÇALIŞKAN

Danışman

Doç. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN

BURSA

2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Başak ÇALIŞKAN

10/06/2019

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 17/07/2019

Tez Başlığı / Konusu: Suriyeli Mülteci, Surt İki Göç Yaşamış ve Göç Yaşamamış
İlköğretim Öğrencilerinde Öğrenci Kalitesini ve Okul Nezaketinin Araştırılması

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 47 sayfalık kısmına ilişkin, 13./06/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
17.07.2019

Adı Soyadı: Başak GALIŞKAN

Öğrenci No: 801622006

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: PDR

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

(Adı, Soyad, Tarih) 17.07.2019

Nazihane ÖZÜZ DÜRDAN

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Suriyeli Mülteci, Yurt İçi Göç Yaşamış ve Göç Yaşamamış İlkokul Öğrencilerinde Öğrenci Kovitalitesi ve Okul Nezaketinin Araştırılması” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Başak HALATCI ÇALIŞKAN

Danışman

Doç. Dr. Nâgihan Oğuz Duran

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD Başkanı

Prof. Dr. Jale Eldeleklioğlu

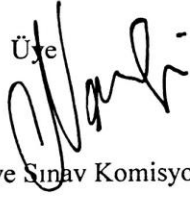

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda 801622006 numara ile kayıtlı Başak HALATCI'nın hazırladığı "Suriyeli Mülteci, Yurt İçi Göç Yaşamış ve Göç Yaşamamış İlkokul Öğrencilerinde Öğrenci Kovitalitesi ve Okul Nezaketinin Araştırılması" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 27.06.2019 günü 13.30-15.00 Saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Üye

Dr.Öğr.Üyesi Asuman YÜKSEL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Ezgi ÖZEKE KOCABAŞ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Önsöz

Suriye Sivil Savaşı sonrasında, 2011'den bu yana çok sayıda göçmen Türkiye'ye yerleşmiştir. Literatürde travma yaşamış göçmen çocukların okula devamının ve aidiyet hissinin önemi görülmektedir. Bu aidiyet hissinin karşılanması yardımcı olabilecek faktörlerden okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesinin, okul iklimi, okula bağlılık, akran zorbalığı vb. faktörlerle ilişkisi göz önüne alındığında bu değişkenlerin hem göç etmiş hem de göç etmemiş öğrenciler için büyük rol oynamakta olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte nezaket algısının öğrenci kovitalitesi üzerindeki etkisinin araştırılmasının da olumlu bir okul ortamı için yapılması gerekenler konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle tezin her aşamasında yanımda olmasının yanında, bana tez yazımdan daha önemli şeyler de öğreten, örneğim, yol göstericim, mentorum, destekçim olan değerli danışmanım Nagihan Oğuz Duran'a sonsuz minnetlerimi sunuyorum ve teşekkür ediyorum.

Sözü, müziği, ışığı, kararlılığı ve sabrı ile her zaman yanımda olan eşim Erman Çalışkan'a, tüm destekleri ve yardımları için teşekkür ediyorum.

Gücüyle, sabrıyla, cesaretiyle beni yetiştiren ve her zaman destek olan sevgili annem Nurgül Candan'a ve kalbimin gök kuşağı canım kardeşim Bengisu Dilek Halatçı'ya teşekkür ediyorum.

Başak Çalışkan

Özet

Yazar: Başak ÇALIŞKAN

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Bilim Dalı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: xiv + 69

Mezuniyet Tarihi:

Tez: Suriyeli Mülteci, Yurt İçi Göç Yaşamış ve Göç Yaşamamış İlkokul Öğrencilerinde Öğrenci Kovitalitesi ve Okul Nezaketinin Araştırılması

Danışmanı: Doç. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN

SURİYELİ MÜLTECİ, YURT İÇİ GÖÇ YAŞAMIŞ VE GÖÇ YAŞAMAMIŞ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE ÖĞRENCİ KOVİTALİTESİ VE OKUL NEZAKETİNİN ARAŞTIRILMASI

Bu çalışmanın amacı, Suriye İç Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye göç eden Suriyeli mülteci öğrencilerin bulunduğu, Türk ilköğretim okullarındaki okulu nezaket algısını ve öğrenci kovitalitesini araştırmaktır. Çalışma 112 Suriyeli göçmen, 54 yurt içi göçmen, 324 yerli olmak üzere toplam 493 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Okul nezaketini ölçmek için Okul Nezaket Ölçeği (ONÖ) ve öğrenci kovitalitesini ölçmek için Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği (OPYÖ) kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak, bu iki ölçme aracı, Türkçe konuşan Suriyeli mülteci öğrenciler için geçerlilik ve güvenilirlik kanıtları açısından incelenmiştir. Daha sonra, ONÖ ve OPYÖ puanlarının cinsiyet ve göçmen (mülteci, yurt içi göç yaşamış, hiç göç yaşamamış) gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, bağımsız

örneklem t testi, ANOVA ve Kruskal Wallis H testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Son olarak, okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolü basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Bulgular, kız öğrencilerin hem ONÖ [t(449.55)= 1.89, p=.01] hem de OPYÖ [t(491)= 3.15, p=.00] puanlarının erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermiştir. Göçmen gruplarına (mülteci, yurt içi göç yaşamış, hiç göç yaşamamış) göre ONÖ ve OPYÖ puanları bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Son olarak okul nezaketinin, öğrenci kovitalitesi üzerinde yordayıcı rolünün olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: İlkokul, okul nezaketi, öğrenci kovitalitesi, Suriyeli göçmen, iç göçmen

Abstract

Author : Başak ÇALIŞKAN

University : Bursa Uludag University

Field : Institute of Educational Sciences

Department : Guidance and Psychological Counseling

Property of the Thesis: Thesis of Master Degree

Number of Pages : xiv + 69

Degree Date :

Thesis : Investigation of Student Covitality and School Kindness among Syrian Refugee, Turkish Internally Displaced and Native Primary School Students

Supervisor : Assoc. Prof. Nagihan OĞUZ DURAN

INVESTIGATION OF STUDENT COVITALITY AND SCHOOL KINDNESS AMONG SYRIAN REFUGEE, TURKISH INTERNALLY DISPLACED AND NATIVE PRIMARY SCHOOL STUDENTS

The purpose of the present study was to investigate school kindness and student covitality at Turkish primary schools, in which Syrian refugee students, migrated to Turkey after the Syrian Civil War, enrolled in. The study was carried out on a total of 493 (112 Syrian refugee, 54% Turkish internally displaced, 324% native) students. The School Kindness Scale (SKS) was used to measure school kindness, and the Positive Experiences at School Scale (PEASS) was used to measure student covitality. First, the two measurement instruments examined in terms of their validity and reliability evidence for Turkish speaking Syrian refugee students. Afterwards, SKS and PEASS scores across gender and immigration groups (refugee, native, internally displaced) were compared by using independent samples t-test,

ANOVA, and Kruskal Wallis H test. Finally, the predictive role of school kindness on student covitality was examined through simple linear regression analysis. Results showed that, females scored significantly higher than males in/on both SKS scores [$t(449.55) = 1.89, p = .01$] and PEASS scores [$t(491) = 3.15, p = .00$]. No significant differences were found in SKS scores and in PEAS scores across the three immigration groups (refugee, Turkish internally displaced, native). Finally, school kindness was found as a significant predictor of student covitality.

Key words: Primary school, school kindness, student covitality, Syrian refugees, internally displaced

İçindekiler

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar.....	xiii
ŞEKİLLER.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
1.BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Soruları.....	8
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Varsayımlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar.....	10
1.6. Tanımlar.....	10
2.BÖLÜM.....	12
LİTERATÜR.....	12

2.1. Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Öğrenciler	12
2.1.1. Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Durumu	12
2.1.2. Suriyeli Mültecilerin Eğitimi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	13
2.1.3. Suriyeli Mültecilerin Eğitimi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	16
2.2. Öğrenci Kovitalitesi.....	18
2.2.1. Öğrenci Kovitalitesi Kavramı	18
2.2.2. Öğrenci Kovitalitesi İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	19
2.2.2. Öğrenci Kovitalitesi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	20
2.3. Okul Nezaketi	23
2.3.1. Okul Nezaketi Kavramı	23
2.3.2. Okul Nezaketi İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	25
2.3.3. Okul Nezaketi İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	25
3.BÖLÜM	29
YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Çalışma Grubu	29
3.3. Veri Toplama Araçları.....	31
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	31
3.3.2. Okul Nezaket Ölçeği (ONÖ)	31
3.3.3. Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği (OPYÖ)	32
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	34

4.BÖLÜM	35
BULGULAR VE YORUM.....	35
4.1. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Cinsiyet Etkisine İlişkin Bulgular	35
4.2. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Göç Etkisine İlişkin Bulgular	36
4.3. Okul Nezaketinin Öğrenci Kovitalitesindeki Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular	37
5.BÖLÜM	40
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	40
5.1. Tartışma ve Sonuç	40
5.1.1. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Cinsiyet Etkisine İlişkin Tartışma	41
5.1.2. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Göç Etkisine İlişkin Tartışma	42
5.1.3. Okul Nezaketinin Öğrenci Kovitalitesindeki Yordayıcı Rolüne İlişkin Tartışma	44
5.2. Öneriler	45
5.2.1. Araştırmacılara Öneriler	45
5.2.2. Okul Psikolojik Danışmanlarına Yönelik Öneriler	47
KAYNAKLAR	48
EKLER	62
Ek 1: Kişisel Bilgi Formu	63
Ek 2: Okul Nezaket Ölçeği	64
Ek 3: Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği	65
Ek 4: Ölçek uygulama izni (OPYÖ)	66
Ek 5: Anket Uygulama İzni	67

Ek 6: Etik Kurul Kararı	68
Özgeçmiş.....	69

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Katılımcı Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	30
2. ONÖ ve OPYÖ İçin Tanımlayıcı İstatistikler.....	32
3. Cinsiyet Gruplarına Göre ONÖ Ve OPYÖ Puanları İçin T Testi Sonuçları Ve Betimleyici İstatistikler.....	35
4. ANOVA Sonuçları ve ONÖ İçin Göçmen Gruplarına Göre Tanımlayıcı İstatistikler.....	36
5. Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ve Göç Grupları İçin Tanımlayıcı İstatistikler....	37
6. ONÖ ve OPYÖ Değerleri İçin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	38

Şekiller Listesi

Şekil

Sayfa

1. Okul Nezaketinin Öğrenci Kovitalitesi Üzerindeki Yordayıcı Rolüne Ait Normallik Grafiği.....38

Kısaltmalar Listesi

ANOVA: Analysis of Variance (Varyans Analizi)

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

GKAS: Geçici Koruma Altındaki Suriyeli

GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ONÖ: Okul Nezaket Ölçeği

OPYÖ: Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş

Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

1. BÖLÜM

Giriş

Suriye İç Savaşı'nın Mart 2011'de başlamasının ardından, milyonlarca Suriyeli, kendi ülkelerinden ayrılarak, dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçmenlere ev sahipliği yapan ülkeler arasında, Türkiye'nin, diğer ülkelerle kıyaslandığında en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapması nedeniyle politik, sosyal ve ekonomik açılardan (Bircan & Sunata, 2015) bu büyük göç dalgasından en çok etkilenen ülke olduğu söylenebilir (Yavcan & El-Ghali, 2017). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 10.01.2019 tarihindeki verilerine göre, Suriye'deki savaştan kaçan 3,6 milyon mülteci Türkiye'ye yerleşmiş bulunmaktadır. Bu mültecilerin yaklaşık % 40'ı ise on iki yaşın altındadır (Şirin & Rogers-Şirin, 2015).

Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre (GKY, 2014), “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, ... kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara” geçici koruma statüsü verilmiştir. Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler (GKAS), sağlık hizmetleri, eğitim ve sosyal yardım dahil olmak üzere bazı temel haklara sahiptir. Bu haklar arasında, eğitim hakkının, göçmen çocuklar ve ergenleri istismar ve kötü muamele riskinden koruma, psikososyal sorunlarını azaltma ve psikososyal gelişimlerine katkıda bulunma gibi çeşitli yararları bulunmaktadır (Nicolai & Triplehorn, 2003; UNESCO, 2011). Bu sebeple eğitim hakkı, özellikle genç göçmenler düşünüldüğünde, göçmen krizi ile başa çıkmada özel bir öneme sahiptir (Sinclair, 2001). Alan yazındaki birçok çalışma, mülteci öğrencilerin eğitime erişebilirliğinin, onlara umut ve normallik hissi verebileceğini (Beste, 2015; Nicolai & Triplehorn, 2003), göçün ve travmanın üzerlerindeki olumsuz psikososyal etkilerini azaltabileceğini (Sinclair, 2001) ve onlara duygusal ve fiziksel destek sağlayabileceğini

(Charles & Denman, 2013) işaret etmektedir. Okullardaki yetişkin gözetiminin ve yapılandırılmış programların varlığı sayesinde, mülteci çocukları zararlı faaliyetlere katılmaktan korumak mümkün olabilmektedir (Sinclair, 2001). Ayrıca, mülteci çocukların okullaşmasının, çocuk işçiliğini ve erken evlilikleri önleyici rolü bulunmaktadır (Watkins & Zyck, 2014).

Yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü, Suriyeli öğrencilere ev sahipliği yapan ülkelerin bu öğrenciler için eğitim fırsatlarını arttırması ve bu öğrenciler için okullarındaki ve eğitim sistemlerindeki riskleri ortadan kaldırması önemli bir konudur. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, 2014 yılından beri Suriyeli öğrencilere, Türk öğrencilerle aynı okul ve aynı sınıflarda eğitim alma hakkını tanımaktadır. Türk eğitim sisteminde Türk öğrenciler için ücretsiz on iki senelik zorunlu eğitimi içeren eğitim hakkı, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından, aynı şekilde Suriyeli öğrencilere de verilmiştir. Suriyeli öğrenciler, Türk öğrencilerle aynı müfredata tabi olmakla birlikte, MEB buna ek olarak Ekim 2016'da Avrupa Birliği finansörlüğünde "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi"ni hayata geçirmiş ve bu proje kapsamında, Suriyeli öğrencilerin dil engellerini aşmaları ve eğitim sistemine uyumlarının sağlanması için, hem okullarda hem de Geçici Eğitim Merkezlerinde öğretmenler çalıştırmaya başlamıştır (MEB, 2016).

Eğitim konusunda Suriyeli öğrenciler ile ilgili en çok dile getirilen problem dil engeli olmakla beraber (Aydın & Kaya, 2017; Aykırı, 2017; Ceyhan & Koçbaş, 2011) dille ilgili sorunlarının yanı sıra, bu öğrencilerin okula devam etmelerini engelleyebilecek başka kültürel ve pratik engeller de bulunmaktadır. Örneğin Suriye'deki kız erkek ayrı eğitim sistemi ile Türkiye'deki karma eğitim sistemi bu öğrenciler için kültürel anlamda bir farklılık oluşturmaktadır (Beste, 2015). Disiplin sorunları da karşılaşılan zorluklar arasındadır. Suriyeli öğrencilere ders veren bazı Türk öğretmenler, Suriyeli öğretmenlerin genelde öğrencilerine şiddet kullanma eğiliminde olmaları nedeniyle, bu tür bir eğitim sisteminde büyüyen

öğrencilerin şiddete başvurmayan Türk öğretmenlerinin sözlerine kulak vermediğini ifade etmektedir (Taşkın & Erdemli, 2018). Finansal problemler ve yaygın olarak görülen erken evlilik gibi pratik engeller de Suriyeli öğrencilerin okula devamı için problem olarak rapor edilen etmenlerdendir (Bircan & Sunata, 2015; Dorman, 2014).

Eğitime devam etme konusundaki engellerin yanında, Suriyeli öğrenciler tarafından Türk okullarında deneyimlenen problemler de alanyazında bazı araştırmaların konusu olmuştur. Akademik başarıda düşüklük (Aydın & Kaya, 2017), kaybedilen okul yıllarından kaynaklanan öz saygı ve arkadaşlık problemleri (İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2015), dil sorunları (Deniz, Hülür & Ekinci, 2016) ve sosyal dışlanma (Suriye'den İstanbul'a Gelen Sığınmacıları İzleme Platformu, 2013) bildirilen sorunlar arasındadır. Ayrıca, kalabalık yerleşim bölgelerinde sınıfların fiziki çevresi ile ilgili problemler, düşük okullaşma oranları, müfredat problemleri, eğitim materyallerinde eksiklikler veya yetersizlikler, kurumlar arasında koordinasyon eksikliği, sosyal kabul ve uyum sorunları bu öğrencilerin yaşadığı problemler arasında bildirilmektedir (Gencer, 2017). Tüm bu sorunlara rağmen Kanak ve Özen'in (2018) Suriyeli mülteci ergenlerin umut düzeyini araştırdığı araştırmasında, ergenlerin gelecekte umutlu oldukları bulunmuştur.

Okula devamı etkileyen tüm engellere ve Suriyeli mülteci öğrencilerin okullarda karşılaştığı sorunlara rağmen, bu çocukların okulların iyileştirici gücünden yararlanmaları gerektiği açıktır. Alanyazında, mülteci çocuklar ve ailelerinin, yaşadıkları savaş ve göçün travmatik etkileri nedeniyle, güvenlik, aidiyet ve daha iyi bir gelecek için fırsatlara ihtiyaç duydukları bildirilmektedir (Şirin & Şirin-Rogers, 2015). Eğitim, bu mültecilerin hareketli yaşamlarında bir denge oluşturmada ve yeni karşılaşmalar, etkileşimler ve öğrenme fırsatları için güvenli bir alan sağlamada onlara yardımcı olabilmektedir (Matthews, 2008). Olumlu bir okul kültürü ve iklimi oluşturarak, bu öğrencilerin okullarda karşılaştıkları sorunların tümü için olmasa da bazıları için çözümler sunmak mümkün olabilir. Ayrıca, olumlu bir okul

ortamı, bu öğrencilerin olumlu psikolojik özelliklerini güçlendirmeye yardımcı olabilir. Bu olumlu okul ortamını güçlendirecek faktörleri ve bunların etkilerini araştırmanın ise mültecilerin mevcut psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamada önemli olacağı söylenebilir. Bu çalışmada, bunlar arasında yer alabileceği düşünülen iki faktör olarak; (1) iyi oluş ve mutluluk ile yakından ilişkili olan karakter güçlerinin birlikteliğinden kaynaklanan bir sinerji olan öğrenci kovitalitesi ve (2) okul iklimine önemli bir katkısı olduğu bildirilen okul nezaketi incelenecektir.

Geçmişte uzun yıllar boyunca, mutluluk ve memnuniyet gibi olumlu duygulardan ziyade, depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygulara odaklanmış olan psikoloji alanyazınında, son yıllarda olumlu duygu ve özelliklere odaklanma yönünde bir eğilim de görülmektedir (Myers & Diener, 1995). Pozitif psikoloji adı altında, yaşamı yaşanabilir kılan faktörlerle ilgilenen psikoloji akımı, yalnızca yaşanan psikolojik hasarı onarmamakta, bunun yerine, zor durumlarla başa çıkmayı sağlayacak bireysel özelliklerin güçlendirilmesi anlayışını benimsemektedir (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Bu olumlu özellikleri inceleyen Park, Peterson ve Seligman (2004), duygu düşünce ve davranışlarına yansıyan olumlu özellikler olan yirmi dört karakter gücünden bahsetmiştir.

Kovitalite, pozitif psikoloji kavramları arasındaki birlikteliği ifade etmek için kullanılan bir terimdir (Jones, You & Furlong, 2013). Son yıllarda, gençlerin çeşitli olumlu özelliklerinin gelişiminde okulun önemi anlaşıldığı için olumlu karakter özellikleri okul ortamında incelenmeye başlanmıştır (Clonan, Chafouleas, McDougal & Riley-Tillman, 2004). Bu bağlamda, Furlong, You, Renshaw, O'Malley ve Rebelez (2013) bazı olumlu özelliklerin birlikte varoluşunun bunların teker teker varlığından daha öngörücü bir kavram olduğu görüşünü temel alarak 'öğrenci kovitalitesi' terimini kullanmışlardır. Tanımladıkları bu "öğrenci kovitalitesini" ölçmek için ilk, orta ve yüksek öğretim düzeyi için uygulanmak üzere üç farklı form geliştirilmiştir (Furlong, Dowdy & Nylund-Gibson, 2019). İlköğretim düzeyi

için geliştirilen “Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği” (OPYÖ), şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat karakter güçlerinin bir birleşimi ve etkileşimi olarak öğrenci kovitalitesini ölçmektedir.

Savaş ve göçün travmatik etkilerinden dolayı güvenlik, aidiyet ve daha iyi bir gelecek için fırsatlara ihtiyaç duyan Suriyeli mülteci öğrencilerin (Şirin & Şirin-Rogers, 2015) bu özellikleri göz önüne alındığında, bu öğrenci grubundaki öğrenci kovitalitesinin artırılması konusunda araştırmalar yapılması önemlidir. Öğrenci kovitalitesinin artırılmasına etki edebilecek değişkenlerin belirlenmesi, bu konudaki müdahale hizmetlerine katkıda bulunacaktır. İlköğretim düzeyindeki çalışmalara dair alanyazında Furlong ve diğerleri (2013) öğrenci kovitalitesi kavramının iyi oluş ve okula bağlılık (school commitment) ile ilişkili olduğunu bildirmiştir. Kim, Dowdy, Furlong ve You (2018) bu kavramın daha yüksek yaşam memnuniyeti ile bağlantısı olduğunu belirtmiş. Renshaw (2017) ise akademik öz yeterlik ve okula bağlanmışlık (school connectedness) ile ilişkisini bildirmiştir. Telef (2016), okul memnuniyeti ile öğrenci kovitalitesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Wang, Yang, Jiang ve Furlong (2018) da depresif semptomlar ve mağdur edilme ile negatif yönde, prososyal davranışlar ve akademik başarı ile pozitif yönde bir ilişkiden bahsetmiştir. Wilkins, Boman ve Mergler (2015) ise öğrenci kovitalitesinin, okul bağlılığı (school engagement) ve prososyal davranışın bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur.

Olumlu bir okul ortamı, Suriyeli mülteci öğrencilerin kendilerini güvende hissetme, saygı duyulma, özen gösterilme ve olumlu gelişimlerinin desteklemesi gereksinimlerinin karşılanmasında yardımcı olabilir (Wang, Boyanton, Ross, Liu, Sullivan & Anh, 2018). Okul yaşamının niteliği ve bir özelliği olarak düşünülebilecek bu kavram okul deneyimlerini, hedefleri, değerleri ve kişilerarası ilişkileri içerir (Cohen, McCabe, Michelli & Pickeral, 2009). Araştırmalarda okul ortamının akademik, sosyal ve fiziksel sağlık ve psikolojik alanlar üzerinde etkileri olduğu tespit edilmiştir (Kartal & Bilgin, 2009; Özdemir, Sezgin, Şirin,

Karip & Erkan, 2010). Nezaket de alanyazında okul ortamının önemli bir bileşeni olarak tanımlanmaktadır (Kaplan, deBlois, Dominguez & Walsh, 2016).

Okul nezaketi, okuldaki tüm personel ve öğrenciler için kurumdaki pozitif ilişkileri, gelişimi ve öğrenmeyi destekleyen, nezakete dayalı tutum ve davranışlar sonucu oluşan kurumsal çevreyi temsil etmektedir (Binfet, 2015; Binfet, Gadermann & Schonert-Reichl, 2016). Çeşitli araştırmalarda, nezaket eğitimi programlarının öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini, iyi-oluşlarını, başarılarını, sosyal yeterliklerini, sosyal-duygusal gelişimlerini, bilişsel esnekliklerini ve hazzı ertelemelerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Flook, Goldberg, Pinger & Davidson, 2015; Kaplan ve diğerleri, 2016). Ayrıca öğrencilerin, öğretmenlerini, akranlarını ve tüm okulu nazik olarak algıladığı bir okul ortamının, okula bağlanma (Oğuz-Duran & Kaya-Memiş, 2017), öğrenci psikolojik ve duygusal iyi oluşu (Kaya-Memiş & Oğuz-Duran, basımda), sağlamlık ve yaşam memnuniyeti (Yurdabakan & Uz-Baş, 2018) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bunlara ek olarak, Binfet ve diğerleri (2016) okul nezaketi puanları ile öğretmenlerin puanladığı öğrenci empatisi, sosyal beceriler ve akran kabulü arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki okullaşmalarının önündeki kültürel ve pratik engeller ve Suriyeli öğrencilerin Türk okullarında karşılaştıkları sorunlar hakkında çeşitli araştırmalar yapılmasına rağmen, Suriyeli öğrencilerin devam ettikleri okullar hakkındaki görüşleri ve bu okulların psikolojik gelişimlerine etkileri konusunda mevcut bir araştırma bulunmamaktadır. Bu sebeple öğrencilerin okullarındaki nezaketi nasıl algıladıkları ve bunun öğrenci kovitalitesi ile ilişkilerini araştırmak önemli görülmektedir. Alanyazında hem okul nezaketinde hem de öğrenci kovitalitesinde cinsiyet farklılıkları bulunduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Binfet & ark, 2016; Furlong ve diğerleri, 2013; Ito, Smith, You, Shimoda & Furlong, 2015; Telef, 2016; Yurdabakan & Uz-Baş, 2018). Bununla birlikte, bu konularda Suriyeli mülteci öğrencilerle yapılan bir araştırma bulunmamasının yanı sıra, bu

çalışmaları yürütmek için bu gruplarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir ölçme araçları da bulunmamaktadır. Ayrıca, yalnızca Suriyeli mülteci öğrencilerin değil, bunların yanı sıra Türkiye’de yurt içi göç yaşayan öğrencilerin okullarındaki nezaketi algıları ve öğrenci kovitalitelerinin de incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye’de yıllardır özellikle kırsaldan kente olmak üzere yoğun bir iç göç hareketi yaşanmaktadır. Bu göç hareketi hukuki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda etkisini göstermektedir (Sağlam, 2006). Bahsedilen bu göç hareketinin, göç eden çocukları ve onların eğitimini de kaçınılmaz olarak etkilediği söylenebilir. Polat Uluocak (2009) yaptığı araştırmada, iç göç yaşamış çocuklarda %37 oranında ruhsal uyumsuzluk bulunduğunu ve bu oranın göç yaşamamış çocuklardan anlamlı derecede farklı olduğunu, öğretmenlerin iç göç yaşamış çocukların, okul başarısızlığı, tikler, tırnak yeme problemleri gibi nevrotik problemleri daha fazla yaşadığını bildirdiğini belirtmiştir. Bu uyum problemlerinin çözülmesine yönelik müdahale geliştirmede yine öğrenci kovitalitesinin ve okul nezaketinin artırılmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Bu bakımdan, müdahaleye yönelik çalışmaların geliştirilmesinden önce, iç göç yaşamış öğrencilerin kovitalite ve okullarındaki nezaketi algılama düzeylerinin incelenmesi önemli görülmüştür. Bunların yanında hem öğrenci kovitalitesinin hem de okul nezaketinin, öğrencilerin pozitif gelişimi üzerinde belirtilen olumlu etkileri dolayısı ile hiç göç yaşamamış öğrenciler üzerinde de etkili olabileceği varsayılabilir. Göç yaşamamış öğrencilerin de mülteci ve iç göç yaşamış öğrencilerle birlikte her iki değişken bakımından incelenerek diğer göçmen gruplarıyla karşılaştırılmaları, hem okul kovitalitesi hem de okul nezaketini daha iyi anlamak bakımından alanyazındaki bir boşluğu dolduracaktır.

Yapılan araştırmalarda öğrenci kovitalitesinin ve okul nezaketinin, öğrencilerin gelişimindeki olumlu etkisi görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesinde cinsiyet ve göçmen gruplarının (mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç

yaşamamış) etkileri ve okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolü Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış öğrenciler üzerinde araştırılmıştır. Ayrıca, araştırma sorularına yanıt aramadan önce Türkçe konuşan Suriyeli mülteci ilkokul öğrencileri için Okul Nezaketi Ölçeği (ONÖ) ve Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeğinin (OPYÖ) Türkçe sürümlerine ait geçerlik ve güvenilirlik kanıtları incelenmiştir.

1.1. Araştırma Soruları

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Yoğun iç ve dış göç alan bölgelerdeki ilkokullarda,

- 1) Öğrencilerin okul nezaket algıları ve öğrenci kovitaliteleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2) Öğrencilerin okul nezaket algıları ve öğrenci kovitaliteleri göç gruplarına (mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Öğrencilerin okul nezaket algıları, öğrenci kovitalitesini yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada yoğun iç ve dış göç alan bölgelereki ilkokulların dördüncü sınıflarında öğrenim gören Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış öğrencilerin okul nezaketi algıları ve öğrenci kovitalitelerini cinsiyete ve göçmen gruplarına göre incelemektir. Araştırmada ayrıca ve bu öğrencilerin okullarındaki nezakete yönelik algılarının öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi de amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğrenci kovitalitesi ile ilgili yapılan çalışmalar, öğrenci kovitalitesinin okul doyumu, olumlu yaşantılar (Telef, 2016), psikolojik sağlamlık, prososyal davranış (Telef & Furlong, 2016), pozitif gelişim, iyi oluş (Arslan & Renshaw, 2018), olumlu kişiler arası ilişkiler, okulda güvende hissetme (Furlong ve diğerleri, 2013), yaşam memnuniyeti (Kim ve diğerleri, 2018), akademik öz yeterlilik, okul bağlılığı (Renshaw, 2016), akademik başarı (Wang, Yang,

Jiang & Furlong, 2018) gibi faktörler ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Okul nezaketi ile ilgili yapılan çalışmalar ise, okul nezaketinin okula bağlanma (Oğuz-Duran & Kaya-Memiş, 2017), öğrenci psikolojik ve duygusal iyi oluşu (Kaya-Memiş & Oğuz-Duran, basımda), sağlamlık, yaşam memnuniyeti (Yurdabakan & Uz-Baş, 2018), empati, sosyal beceriler ve akran kabulü (Binfet ve diğerleri, 2016) ile ilişkisini bildirmektedir. Bu araştırmalarda görüldüğü gibi, öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketi, öğrencilerin gelişimlerini, okul iklimini ve daha pek çok olumlu faktörün iyileştirmesinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Aynı ayrı önemi bildirilen bu iki değişkenin birbiri ile ilişkisi daha önce araştırılmamıştır. Bu sebeple okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcılığının, okuldaki nezaket ortamının öğrencilerin pozitif karakter özellikleri üzerindeki etki düzeyinin belirlenebilmesi amacı ile incelenmesi gerekli görülmektedir. Bunun yanında cinsiyet etkisinin de, öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketi düzeylerinde belirleyici bir etkiye sahip olabileceğinden, ayrıca cinsiyet değişkeninin etkisine göre müdahalelerin şekillenebileceğinden, dikkate alınarak incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Suriyeli öğrencilerin göç ve savaş yaşantılarından kaynaklanan güvenlik ve aidiyet hissi gibi psikososyal ihtiyaçları (Şirin & Şirin-Rogers, 2015) göz önüne alındığında, bu öğrenciler için okula ait hissetme, okul iklimi, pozitif gelişim gibi kavramların önem taşıdığı sonucuna ulaşılabilir. Bu sebeple okulda güvende hissetme (Furlong ve diğerleri, 2013), okul bağlılığı (Renshaw,2016), pozitif gelişim ve iyi oluş (Arslan, Renshaw, 2018) gibi pek çok olumlu değişken ile ilişkisi bakımından öğrenci kovitalitesinin araştırılması önemli görülmektedir. Benzer şekilde okul nezaketinin de okula bağlanma (Oğuz-Duran & Kaya-Memiş, 2017), öğrenci psikolojik ve duygusal iyi oluşu (Kaya-Memiş & Oğuz-Duran, basımda), akran kabulü (Binfet ve diğerleri, 2016) ile ilişkisi göz önüne alındığında, Suriyeli mülteci öğrencilerde araştırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Mevcut durumun tespit edilebilmesi ve doğru müdahalelerin uygulanabilmesi için de öğrenci kovitalitesinin ve okul

nezaketinin Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış öğrenci gruplarına göre karşılaştırılarak araştırılması da ayrıca önem arz etmektedir.

Suriyeli mülteci öğrencilerin okullarında öğretmenlerini, arkadaşlarını ve çevresini daha nazik algılamaları ve kovitalitelerinin artırılması yönünde müdahaleler yapılabilmesi için bu kavramları ölçecek araçlara ihtiyaç vardır. Ancak alanyazında Suriyeli mülteci öğrencilere yönelik öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketini ölçecek ölçeklerin geçerlik güvenilirlik kanıtları bulunmamaktadır. Bu sebeple Türk kültüründe geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmış olan ONÖ ve OPYÖ'nün Türkçe konuşan Suriyeli mülteci öğrenciler için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılması da önemli bulunmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada katılımcıların ölçme araçlarında yer alan tüm soruları doğruluk ve içtenlikle yanıtladığı, katılımcıların tümünün iyi derecede Türkçe bildiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1) Bu araştırmanın verileri, Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı yedi ilkokulda 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 4. sınıf öğrencileriyle (n = 493) sınırlıdır.
- 2) Bu araştırma verileri, "Okul Nezaket Algısı Ölçeği" ve "Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği"nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğrenci Kovitalitesi: Okul temelli pozitif karakter güçlerinin (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik, sebat) birlikteliğinden doğan sinerji (Furlong, You, Renshaw, O'Malley & Rebelez, 2013).

Nezaket: Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, onlara yarar sağlayan, mutlu eden davranışlarda bulunma (Kerr, O'Donovan & Pepping, 2014; Türk Dil Kurumu, 2018).

Okul nezaketi: Okuldaki tüm personel ve öğrenciler için o kurumdaki pozitif ilişkileri, gelişimi ve öğrenmeyi destekleyen, nezakete dayalı tutum ve davranışlar sonucu oluşan kurumsal çevre (Binfet, 2015; Binfet, Gadermann & Schonert-Reichl, 2016).

2. Bölüm

Literatür

Bu bölümde Türkiye’deki Suriyeli mülteci öğrenciler, öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketi ile ilgili kuramsal bilgilerin yanı sıra her biri ile ilgili olarak yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmaların bulgularına yer verilmiştir.

2.1. Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Öğrenciler

2.1.1. Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Durumu. Suriye Sivil Savaşı’nın başladığı 2011 yılından bu yana, Suriye’den dünyanın çeşitli ülkelerine büyük bir göç dalgası başlamıştır. 29.04.2011 tarihinde 252 Suriyeli vatandaşın Cilvegözü sınır kapısına gelmesi ve kendilerine Hatay’daki bir spor salonunda barınma imkanı sağlanması ile birlikte bu göç hareketinin Türkiye’ye de yansması başlamıştır. Daha sonra gelen göçlerle Türkiye’de çadırkentler kurulmaya başlanmış ve açık kapı politikası izlenerek üst arama ve sözlü kimlik bilgileri beyanı ile göçmenler kabul edilmeye devam edilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2012). Büyük bir topluluk halinde ülkeye giriş yapma talebinde bulunan Suriyeli mültecilerin hak ve yükümlülüklerini daha iyi belirleyebilmek için 11.04.2014 tarihinde bakanlar kurulunca, geçici koruma statüsünü tanımlayan ve geçici koruma ile ilgili işlemlerin düzenlenmesinin ayrı bir yönetmeliğe bağlanmasını kararlaştıran 6458 sayılı kanunun 91 inci maddesi yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte geçici koruma statüsü, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, ... kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılar” olarak tanımlanmıştır. Devamında, “Geçici Koruma Yönetmeliği”, 22.10.2014’de 29153 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte Suriyeli mültecilerin hak ve yükümlülükleri yer almıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM], 2017). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (2013) yaptığı

anket verilerine göre ulaşım kolaylığı, şartların daha iyi olması, Türkiye'ye güven ve dini sebepler Suriye vatandaşlarının diğer ülkelerden daha çok Türkiye'yi tercih etmelerinin nedenleri olmuştur. Bunların sonucu olarak, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'de, 2019 yılı itibarıyla 3,6 milyon geçici koruma altındaki Suriyeli bulunduğu görülmektedir (GİGM, 2019).

Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler (GKAS), sağlık hizmetleri, eğitim ve sosyal yardım dahil olmak üzere temel hak ve haklara sahiptir. Bu haklar arasındaki eğitim hakkının sonucu olarak, 2017 verilerine göre 166.482'si Türk devlet okullarında, 293.521'i geçici eğitim merkezlerinde olmak üzere 459.521 Suriyeli öğrenci eğitim almaktadır (GİGM, 2017). Eğitimin, göçmen çocuklar ve ergenleri istismar ve kötü muamele riskinden koruma, psikososyal sorunlarını azaltma ve psikososyal gelişimlerine katkıda bulunma gibi çeşitli yararları bulunmaktadır (Nicolai & Triplehorn, 2003; UNESCO, 2011). Bu sebeple Suriyeli çocukların okullaştırılması, eğitime erişim ve devamlılığın sağlanması son derece önemlidir. Bu önem araştırmacıların dikkatini çektiğinden bu konuda yapılan bilimsel araştırmaların sayısı da giderek artmaktadır.

2.1.2. Suriyeli Mültecilerin Eğitimi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.

Önemli ölçüde Suriyeli göçmen barındıran Türkiye'de, bu öğrencilerin eğitimleri konusunda çok sayıda bilimsel araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar genellikle Suriyeli öğrencilerin karşılaştığı problemler ve bunların eğitimlerinde karşılaşılan zorluklar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Alanyazında, üzerinde en çok durulan konulardan biri okul personelinin Suriyeli öğrenciler ile ilgili bakış açılarının ve düşüncelerinin incelenmesidir. Örneğin Aydın ve Kaya (2017) İstanbul'daki iki ilkokulda yaptıkları çalışmada Suriyeli öğrencilere dair öğretmen ve idarecilerin bakış açılarını inceleyen nitel bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışmanın sonucunda öğrenciler için güvenli bir eğitim ortamının sağlandığı, ancak göçmen eğitimi

konusunda öğretmenlerin bilgi ve beceri eksikleri, yetersiz okul koşulları, yetersiz kaynaklar ve uygun olmayan müfredat planlaması gibi önemli sorunların bulunduğu ve bunların eğitim engeli olarak nitelendirilebileceği bildirilmiştir. Bu konuda yapılan başka bir araştırma ise Aykırı (2017)'nin Mardin ilinde yaptığı, sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriye'li öğrenciler ve eğitimleri hakkındaki görüşlerini incelediği nitel çalışmadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre ise öğretmenlerin bu öğrencilerin eğitimi ile ilgili eğitim almak istedikleri, Suriye'li öğrencilerle iletişimlerinin olumlu olduğu ancak onların velileri ile iletişimde olumsuzluklar yaşadıkları ve öğrencilerinin başarılarının düşük olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Taşkın ve Erdemli (2018) de Suriye'li öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan zorlukları ve bu zorlukların çözümüne dair öğretmenlerin görüşlerini inceledikleri nitel bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada öğretmenler, dil engeli, kültürel sorunlar ve disiplin sorunları ile karşılaştıklarını belirtmişleridir. Çalışmada ayrıca Türk okullarında çalışan öğretmenlerin, Suriyeli öğrencilerin akranları, öğretmenleri ve okul idaresi ile olumlu bir iletişim halinde olduğunu bildirmelerine rağmen, geçici eğitim merkezlerinde çalışan öğretmenlerin öğrenciler için bunun zıddını ifade ettikleri görülmüştür. Erdem (2017) çalışmasında, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarına göre içerik düzenlemede ve öğrencileri değerlendirmede sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kardeş ve Akman (2018) ise öğretmenlerle yaptığı araştırmada, öğrencilerin dil eğitimi ve okul öncesi eğitim almaları ve sosyal destek çalışmalarının artırılması önerilerini elde etmiştir.

Okul yöneticileri ile yapılan çalışmalara örnek olarak Levent ve Çayak (2017) yöneticilerin Suriyeli öğrencilerle iletişim sorunu yaşadıkları ve kayıt sistemi ile ilgili problemlerin bulunduğunu bildirmişlerdir. Eren (2019)'in, okul yöneticisi ve öğretmenlerin görüşlerini aldığı çalışmada da, katılımcıların veli ve öğrencilere dil desteği verilmesi, bu öğrenciler için uygun ders araç gereçleri kullanılması ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim görmesi gerektiği gibi önerilerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de sıkça araştırılan başka bir konu da Suriyeli öğrencilerin eğitim engelleri olmuştur. Bu konuda yapılmış araştırmalardan birinde Bircan ve Sunata (2015) Türkiye’deki mülteci eğitiminin erişilebilirlik ve kalitede dünya standartlarının altında olduğunu, maddi problemler nedeni ile eğitim programı gelişiminin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Gencer (2017) ise çalışmasında eğitimin kalitesini düşüren faktörleri ifade etmiştir. Bu çalışmaya göre, kalabalık yerleşim bölgelerinde sınıfların fiziki çevresi ile ilgili problemler, düşük okullaşma oranları, müfredat problemleri, eğitim materyallerinde eksiklikler veya yetersizlikler, kurumlar arasında koordinasyon eksikliği, sosyal kabul ve uyum sorunları, Türkiye’deki Suriyeli mültecilere sağlanan eğitimin kalitesini düşüren temel sebeplerdir. Yavcan ve El-Ghali (2017) ise başlıca eğitim engellerini, dokümantasyon eksikliği ve yasal konular, prosedür zorlukları, akademik rehberlik ve kariyer rehberliği eksikliği, finansal eksiklikler olarak sunduğu kapsamlı bir rapor ortaya koymuştur.

Eğitim politikaları ve öneriler de Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili bir başka çalışma alanı olmuştur. Özcan (2018) Türkiye’de Suriyelilerin eğitimi konusunda çok kültürlü eğitim modellerinden biri olan kapsayıcı eğitim modeline geçiş yapıldığını, bu kapsamda kültürel gereksinimlere göre eğitim verilmesi ve ayrımcılığın azaltılması politikalarının hedeflediğini belirtmektedir. Tanrıku (2017) bu grubun yaşadığı sorunlara çözüm önerisi olarak eğitimde çoğulculuğun sağlanmasını ve ders içeriklerinin uygun şekilde ayarlanmasını önermektedir. Yavuz ve Mızrak (2016) ise eğitimin acil durum ve afet yönetimi politikalarında özellikle dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunu vurgulamakta, eğitimin psikolojik yönden de iyileştirici özelliğine dikkat çekmektedir.

Alanyazında başka bir grup araştırmada ise Suriyeli öğrencilerin psikolojik ve sosyal durumları incelenmiştir. Şirin ve Rogers-Şirin, (2015) bu çocukların, % 79’unun ailesinden birinin kaybını yaşadığını, % 60’inin birine fiziksel zarar öldürme gibi durumlara şahit olduğunu, % 30’unun doğrudan kendisinin şiddete maruz kaldığını, % 45’inin travma sonrası

stress bozukluğu belirtileri gösterdiğini belirterek bu çocukların psikolojik sağlıklarına verilmesi gereken öneme dikkat çekmiştir. Türkiye'ye gelmeden önce bu yaşantılara sahip olan çocuklar, Türkiye'de de farklı problemlerle karşı karşıyadırlar. İnsan Hakları İzleme Örgütü (2015) bu çocukların, dil engeli, ekonomik zorluklar ve toplumsal uyuşma sorunu yaşadığından bahsetmiştir. Aynı araştırmada bu çocukların göç nedeniyle sene kaybı yaşadıkları ve bu nedenle özgüven kaybı ve sınıf arkadaşları ile uyumsuzluk yaşadıkları belirtilmiştir.

Suriyeli öğrencilerin eğitimi konusunda yapılacak araştırmalarda kullanılmak üzere ölme aracı geliştirme konusunda ise alanyazında tek bir örneğe rastlanmıştır. Öğretmenler için hazırlanan bu ölçek çalışmasında, Sağlam ve Kanbur (2017) öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını incelemek için iletişim, uyum ve yeterlik alt boyutlarından oluşan Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'ni geliştirmiştir. Bu çalışmada ayrıca erkek öğretmenlerin yeterlik boyutu puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu, sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin bulunmayanlara göre uyum ve yeterlik boyutunda daha yüksek puan elde ettikleri görülmüştür. Bununla beraber Türkiye'deki Suriyeli öğrenciler için geliştirilmiş veya geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış herhangi bir ölçek bulunamamıştır.

2.1.2. Suriyeli Mültecilerin Eğitimi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.

Küreselleşme ile beraber dünyanın çoğu yerinde göç hareketleri sürekli olmaktadır. Bu göç hareketlerinin etkileri de araştırmacıların ilgi konusu olmakta ve dünyanın pek çok yerinde göç ve göçmenlerle ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları göçmenlerle yerli halkın madde kullanımı ve anksiyete düzeylerini karşılaştırmış (Alegria ve diğerleri, 2008), bazıları yaşam memnuniyeti düzeylerini incelemiş (de Vroome & Hooghe, 2014; Frank, Hou & Schellenberg, 2016), bazıları mental sağlıklarını araştırmış (Jahangiri,

Tabatabaie & Safi Keykaleh, 2017), bazıları iyi oluşlarını, kendini kabullerini ve yaşam amacı puanlarını incelemiştir (Bobowik, Basabe & Páez, 2015).

Göçmenlerle yapılan pek çok araştırmanın yanında, Suriyeli göçmenler ile ilgili de alanyazında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak Skidmore (2016), Suriyeli mülteci öğrencilerin Kanada okullarında derslere başlarken karşılaşılabilecekleri sosyal, duygusal ve eğitimsel zorlukları araştırmıştır. Bu araştırmada Kanadalı eğitimcilerin, sosyal, duygusal, ekonomik veya eğitimsel zorluklar yaşayan Suriyeli öğrenciler ve ailelerine desteğinin önemi üzerinde durulmuştur. El-Ghali, Ali ve Ghalayini (2017), Irak'taki eğitim politikalarını ve yüksek öğretim öğrencilerinin durumunu incelemiş ve bunun sonucunda ekonomik zorluklar, üniversite başvuru prosedürlerindeki zorluklar, akreditasyon eksikliği gibi engelleri ortaya koymuştur. El-Ghali, Berjaoui ve DeKnight (2017) da benzer şekilde Lübnan'daki yüksek öğretim öğrencilerinin durumunu ve bu ülkedeki eğitim politikalarını incelemiştir ve çalışmalarında ikamet kısıtlamaları, üniversite başvuru prosedürleri ve finansal problemler çeşitli engeller olarak rapor edilmiştir. Culbertson ve Constant (2015) ise Suriyeli mültecilerin en yoğun bulunduğu üç ülke olan Lübnan, Türkiye ve Ürdün'deki Suriyeli mültecilerin eğitimini incelemiş, eğitime erişim, mülteci eğitiminin yönetimi, eğitimin topluma etkisi ve eğitimin kalitesinin artması konusunda araştırma yapmıştır. Araştırmacılar bu çalışmalarında, eğitim konusunda sürdürülebilir çözümler oluşturmak için yeni yaklaşım ve planlama yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu, koordineli, erişim, yönetim, toplum ve kaliteye odaklanılması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Yurt dışında Suriyeli mültecilerin göç ettiği ülkelerde çeşitli araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Ancak alanyazında belirtilen sorunlar göz önüne alındığında, bu sorunlara çözüm üretmek için daha çeşitli araştırmalara da ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Özet olarak ile yapılan yurt dışı araştırmalarda da genelde eğitim politikalarına odaklanıldığı, ekonomik ve sistemsel yetersizliklerin altı çizildiği görülmüştür.

2.2. Öğrenci Kovitalitesi

2.1.1. Öğrenci Kovitalitesi Kavramı. Geçmişte uzun yıllar boyunca, mutluluk ve memnuniyet gibi olumlu duygulardan ziyade, depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygulara odaklanmış olan psikoloji alanyazınında, son yıllarda olumlu duygu ve özelliklere odaklanma yönünde bir eğilim de görülmektedir (Myers & Diener, 1995). Pozitif psikoloji adı altında, yaşamı yaşanabilir kılan faktörlerle ilgilenen psikoloji akımı, yalnızca yaşanan psikolojik hasarı onarmamakta, bunun yerine, zor durumlarla başa çıkmalarını sağlayacak bireysel özelliklerin güçlendirilmesi anlayışını benimsemektedir (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000).

Pozitif psikoloji çalışmalarının artmasıyla birlikte, psikopatolojideki komorbiditeye benzer şekilde, bunun pozitif psikolojideki olumlu karşılığı olacak şekilde bazı olumlu özelliklerin sıkça bir arada bulunduğu görülmüştür. Bu birlikteliğe araştırmacılarca farklı isimler verilmiş ve bu durum bazı araştırmalarda kovitalite şeklinde isimlendirilmeye başlanmıştır (Jones, You & Furlong, 2013). Furlong ve diğerleri (2013) bu kavramı okul ortamına taşımıştır. Bu araştırmacılar, pozitif psikolojiye paralel şekilde, gençlerin psikolojik iyi oluşunun artmasının yolunun psikolojik sıkıntılarının azalmasından geçtiği şeklindeki klasik inancı reddederek, tam bir zihinsel sağlık için hem sıkıntılarının azaltılması hem de iyi oluşun artırılmasını kapsayan iki boyutlu bir ruh sağlığı modelini savunmuşlardır. İyi oluşun artırılmasına yönelik ise, gençlerde okul temelli olumlu özelliklerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan sinerjik iyi oluş deneyimi olarak kavramsallaştırdıkları ve varsayımlarını öğrencilerdeki belirli pozitif özelliklerin birlikteliğinin, tek tek pozitif karakter özelliklerinin varlığından daha yordayıcı bir kavram olmasına dayandırdıkları öğrenci kovitalitesi kavramını ortaya koymuşlardır.

OPYÖ'ye göre öğrenci kovitalitesini şekillendiren özelliklerden biri olan şükran, ortaya çıkan iyi şeylerin farkında olma, bu şeyler için minnettar olma ve teşekkür etmeye

zaman ayırma olarak tanımlanabilir (Park ve diğerleri 2004). Bu özellik aynı zamanda umut, mutluluk ve düşük depresyon ile de ilişkilidir (Emmons & Crumpler, 2000; McCullough, Emmons & Tsang, 2002). Ölçekteki ikinci özellik olan yaşam coşkusu, hayata enerji ve coşkuyla yaklaşma, isteksizce veya yüzeysel bir şey yapmama, yaşamı bir macera gibi yaşama ve aktif hissetme olarak tanımlanabilir (Park ve diğerleri, 2004). Yaşam coşkusu, sağlıklı yaşam, sosyal etkileşim ve refah ile ilişkilidir (Ryan & Frederick, 1997; Kasser & Ryan, 1999). İyimserlik, gelecekte iyi şeyler umma, bunları başarmak için çabalama ve iyi bir geleceğe inanma olarak tanımlanabilir (Park ve diğerleri, 2004). Bu özellik, fiziksel sağlık, yaşam doyumu, ruh sağlığı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkilidir (Augusto-Landa, Pulido-Martos & Lopez-Zafra, 2011; Carver, Scheier & Segerstrom, 2010; Mosing, Pedersen, Martin & Wright, 2010; Plomin ve diğerleri, 1992). Ölçekteki son özellik olan sebat ise başlattığı işi tamamlama, engellerine rağmen rotasını sapmama ve yapılan işten zevk alma olarak tanımlanabilir (Park ve diğerleri 2004). Sebat, yüksek yetkinlik algısı, sosyal destek ve öz-saygı ile ilişkili bulunmuştur (Di Paula & Campbell, 2002; Meyer, 1987; Zaleski, 1988).

2.2.2. Öğrenci Kovitalitesi İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.

Türkiye’de öğrenci kovitalitesi ile ilgili yapılan pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Telef (2016) araştırmasında öğrenci kovitalitesine dair dört ile sekizinci sınıflar arası öğrenciler için, şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat gizil özelliklerinden oluşan bir ölçek uyarlama çalışması yapmış ve sonucunda Türk kültüründe uygulanabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek elde etmiştir. Araştırmasında ayrıca kız ve erkek öğrencilerin, öğrenci kovitalitesini karşılaştırmış kızların puanlarının erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında öğrenci kovitalitesi ile okul doyumu ve olumlu yaşantılar arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılar ile negatif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara ek olarak Telef ve Furlong (2016), lise öğrencileri ile öğrenci kovitalitesini ölçmek amacı ile kendine inanma, başkalarına inanma, duygusal

yetkinlik ve anlamlı yaşam gizil özelliklerinden oluşan bir uyarılama çalışması yapmışlar, sonucunda Türk kültüründe uygulanabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek elde etmişlerdir. Cinsiyet karşılaştırmasında ise anlamlı yaşam ve kovitalite (toplam puan) puanlarında kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulmakla beraber, diğer puanlarda anlamlı herhangi bir fark tespit etmemişlerdir. Ayrıca öğrenci kovitalitesinin psikolojik sağlamlık ve prososyal davranışlarla pozitif, dışsallaştırılmış ve içselleştirilmiş psikolojik sıkıntı ile negatif olarak ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Son olarak Arslan ve Renshaw (2018) da, liseye giden öğrencilerle yaptığı çalışmada kovitalitenin ergenlerde pozitif gelişimi ve iyi oluşu desteklediği bulgularını elde etmiştir.

2.2.3. Öğrenci Kovitalitesi İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar. Yurt dışında öğrenci kovitalitesi ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında kovitalitenin pozitif gençlik gelişimini destekleyen güçlü bir yapı olduğu görülmektedir. Furlong ve diğerleri (2013), öğrenci kovitalitesi kavramını ortaya attıkları çalışmalarında ayrıca bu kavramı ölçmek için bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Araştırmacılar, okul temelli dört pozitif psikolojik özelliği (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat) ölçen alt ölçeklerden oluşan, birleşik puanın öğrenci kovitalitesini ölçtüğünü varsaydıkları çalışmalarında, dördüncü beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerine yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek, analizler sonucu geçerli ve güvenilir bulunmakla beraber, araştırmacılar varsayımlarında olduğu gibi öğrenci kovitalitesini ölçen modelin, okul temelli pozitif psikolojik özelliklerin her birini bağımsız olarak değerlendiren modelden daha anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla iyimserlik boyutu dışındaki diğer tüm boyutlarda ve toplam puanda anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı, iyimserlik boyutunda ise cinsiyete göre fark bulunmadığı belirtilmiştir. Araştırmacılar ayrıca ölçek puanlarının çeşitli psikolojik ve davranışsal değişkenler ile ilişkilerini de incelemişler, prososyal davranış,

okula uyum, olumlu kişiler arası ilişkiler ve okulda güvenli hissetme ile pozitif yönde, okul reddi ve okulda zorbalığa uğrama ile negatif yönde anlamlı ilişki tespit etmişlerdir.

Bu çalışmanın ardından öğrenci kovitalitesini ölçmek amacı ile diğer okul kademeleri için de ölçek geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Geliştirilen ölçekler ilk kademe, ikinci kademe (lise seviyesi) ve yüksek öğrenim seviyesi olmak üzere üç kademeye ayrılmış ve Sosyal Duygusal Sağlık Anketi (Social Emotional Health Survey) adı altında birleştirilmiştir. İlk kademeye ait ölçek, şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat; ikinci kademeye ait ölçek, kendine inanma, başkalarına inanma, duygusal yetkinlik ve anlamlı yaşam; yüksek öğrenim kademesine ait ölçek ise yine kendine inanma, başkalarına inanma ve duygusal yetkinlik gizil özelliklerinden oluşmaktadır. Bu ölçekler ile Sosyal Duygusal Sağlık Anketi kapsamında pek çok araştırma yapılmıştır (Furlong, Dowdy & Nylund-Gibson, 2019).

İlk kademe ile ilgili olarak, Kim ve diğerleri (2018), öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmek amacı ile Güney Koreli öğrencilerle yaptıkları çalışmada, bu öğrencilerin benzer uygulamanın yapıldığı diğer Batı ülkelerindeki öğrencilere oranla daha düşük puan aldıkları ve bu kavramın daha yüksek yaşam memnuniyeti ile bağlantısı olduğu bulgularını elde etmişlerdir. Renshaw (2016), Amerikada öğrenim gören çocuklarla yaptığı çalışmada, cinsiyet, sınıf düzeyi ve etnik kimliğin (Latin/Afrika kökenli Amerikalı) öğrenci kovitalitesine etkisini incelemiş, cinsiyet ve sınıf düzeyinde anlamlı bir fark tespit etmeyip, etnik kimlik konusunda ufak da olsa farklılık bulunduğu sonucunu elde etmiştir. Ayrıca, bu çalışmada kavramın akademik öz yeterlik ve okul bağlılığı ile ilişkilerini de bildirmiştir. Wang, Yang, Jiang ve Furlong (2018) ise ölçeğin Çin kültürüne uyarlama çalışmasını yapmış, öğrenci kovitalitesi ile depresif semptomlar ve mağdur edilme ile negatif yönde, prososyal davranışlar ve akademik başarı ile pozitif yönde ilişki bulunduğunu bildirmiştir. Wilkins, Boman ve Mergler (2015) ise Avustralyalı öğrencilerle yaptıkları çalışmada, öğrenci

kovitalitesinin, okul bağlılığı ve prososyal davranışın bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur.

İkinci kademeye yönelik olarak ise Furlong, You, Renshaw, Smith ve O'Malley (2014) öğrenci kovitalitesini ölçmek amacı ile California'da öğrenim gören lise öğrencileri ile bir ölçek geliştirme çalışmasını yapmışlardır. Bu çalışmada da öğrenci kovitalitesi kavramının temelini oluşturan, pozitif özelliklerin birlikteliğinin, özelliklerin birbirinden ayrı değerlendirildiği modelden daha iyi olduğu varsayımı doğrulanmıştır. Çalışmada ayrıca öğrenci kovitalitesinin, öğrencilerin öznel iyi oluşlarının önemli bir yordayıcısı olduğu, bunun yanında akademik başarı, okul güvenliği algıları, madde kullanımı ve depresif belirtilerle de ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci kovitalitesi konusunda lise kademesine yönelik olarak diğer kademelere oranla çok daha fazla araştırma bulunmaktadır (ör. Ito, Smith, You, Shimoda & Furlong, 2015; Lee, You & Furlong, 2016; You, Furlong, Felix & O'Malley, 2015). Bunlardan biri olan Ito, Smith, You, Shimoda ve Furlong'un (2015) Japon öğrencilerle yapmış oldukları araştırmada, öğrenci kovitalitesinin, öznel iyi oluş ile ilişkili olduğu, bunun yanında akademik performans, sosyal ilişkiler ve başkalarına yardımcı olma isteği dahil olmak üzere çeşitli değişkenlerin de yordayıcısı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Lee, You ve Furlong (2016), Koreli ergenlerle yaptıkları çalışmada kovitalitenin, öznel iyi oluşun önemli bir belirleyicisi olduğunu, daha yüksek kovitalite seviyesine sahip öğrencilerin daha iyi okul başarısı ve daha az depresif belirtiler bildirdiğini tespit etmişlerdir. You, Furlong, Felix ve O'Malley (2015) ise cinsiyet ve sosyokültürel gruplar için kovitalitenin değişip değişmediğini incelemiş, herhangi bir grupta farklılık bulgusuna ulaşmamıştır.

Yükseköğrenim kademesinde ve yetişkinlerde öğrenci kovitalitesini ölçmek amacı ile ise Jones, You ve Furlong (2013), üniversite öğrencileri ile ölçek geliştirme çalışmalarını yapmış, kovitalite modelini doğrulamışlar ve kovitalite ve kişisel uyum arasında anlamlı pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Furlong, You, Shishim ve Dowdy (2017), kovitalite ile

öğrencilerin öznel iyi oluşları ve psikolojik rahatsızlıkları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Zachariah, Boman, Mergler ve Furlong (2015), Avusturalya’da öğrenim gören üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, kovitalite yapısının kaygı üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.3. Okul Nezaketi

2.3.1. Okul Nezaketi Kavramı. Yardımlaşma konusu yıllardır düşünürlerin ve farklı çalışma alanlarındaki araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Geçmişte, Aristoteles gibi filozofların insanların neden birbirlerine yardım etmeleri gerektiği konusunu tartışmaları sonucu üç ana görüş gelişmiştir. Bunlardan ilki olan erdemli ahlakçılar, iyi biri olmak için iyilik yapmamız gerektiğini söylerken (Plato ve Aristoteles), ikinci olarak deontologlar iyilik yapmanın bizim görevimiz olduğu için yapılması gerektiğini savunmuşlardır (Kant). Sonuçsalcılar olan üçüncü görüştekiler ise iyilik yapmak iyi sonuçlar doğuracağı için bunun yapılması gerektiğini belirtir. Felsefecilerin iyilik eylemlerine verdiği değerin yanı sıra birçok dinde de iyiliğe benzer bir değerin verildiği görülebilir. Sosyal antropoloji açısından bakıldığında iyilik eylemlerinin insan türünün devamını sağlayan evrimsel bir rolü olduğu düşünülmektedir. Ekonomide ise başlangıçta bencilce davranmanın bazı faydalar getirmesine rağmen uzun vadede cömertlik ve işbirliği stratejilerinin daha fazla getiri sağladığını belirten teoriler bulunmaktadır (Broadwood, Bunting, Andrews, Abrams & Van de Vyver, 2012).

Bu çalışma kapsamında ele alınan nezaket kavramını Türk Dil Kurumu (2018) “başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik” olarak tanımlamıştır. Alanyazında nezaket başkalarına yarar sağlayan ve onları mutlu eden davranışlar olarak ele alınmıştır (Kerr, O’Donovan & Pepping, 2014). Park, Peterson ve Seligman (2004) ise nezaketi başkaları için iyilik eylemlerinde bulunma ve onlara yardım etme olarak tanımlar. Long (2007) tıpkı güneşin yaşamın kaynağı olması gibi, nezaketi de insanlığa anlam katan enerjinin kaynağı olarak tanımlar. Otake ve diğerleri (2006) nezaketi, başkalarına karşı nazik

olma motivasyonu, başkalarının nezaketi onaylaması ve nezaketin kişinin günlük hayatının bir parçası haline gelmesinin bir birleşimi olarak ele almıştır. Baldwin ve Baldwin (1970) nezaketi bir kişinin diğer bir kişiye fayda sağladığı gerçeğinden yola çıkılan motivasyon olarak tanımlar. Eisenberg (1986) nezaketi, motivasyonu ödül ve ceza gibi dış faktörlere bağlı olmadan yapılan başkalarına fayda sağlayan kasti, gönüllü davranışlar olarak özelleştirir. Layous, Nelson, Oberle, Schonert-Reichl ve Lyubomirsky (2012), nazik davranışı pozitif ilişkileri destekleyen bir eylem olarak tanımlar. Küçük çocukların ise nezaket tanımı duygusal ve fiziksel destekleme eylemi şeklindedir (Binfet & Gaertner, 2015). Ayrıca son zamanlarda olumlu, destekleyici veya özenli çevrimiçi alışverişler anlamındaki siber nezaket kavramı gibi tanımlar da karşımıza çıkmaktadır (Cassidy, Brown & Jackson, 2013). Bir bakış açısına göre ise nezaket bize yakın olan ve bizden iyilik bekleyen insanlardan ve normal yükümlülüklerimizden öteye uzanmalıdır, bu tür bir eyleme topluma hizmet gönüllüğü, evsizlere kıyafet verme, birinin bahçesine çiçek bırakma gibi örnekler verilebilir (Conari Press, 1993).

Eisenberg ve diğerleri (2002), bir insanın yetişkinliği sırasında nezaket ve olumlu davranış sergileme derecesinin çocukluk ve ergenlik davranışları yardımıyla tahmin edilebileceğini belirtmiştir. Çocukluğun ve ergenliğin içerisinde geçtiği okul ortamının da bu sebeple nezaketin öğretimi, hissedilmesi ve benimsenmesi için en uygun yerlerden biri olduğu söylenebilir. Okul nezaketi, okuldaki tüm personel ve öğrenciler için kurumdaki pozitif ilişkileri, gelişimi ve öğrenmeyi destekleyen, nezakete dayalı tutum ve davranışlar sonucu oluşan kurumsal çevreyi temsil etmektedir (Binfet, 2015; Binfet, Gadermann & Schonert-Reichl, 2016). Yapılan araştırmalarda okul ikliminin akademik, sosyal, sağlık, benlik saygısı, zorbalık alanlarında etkisi olduğu belirlenmiştir. Nezaket de bu okul ikliminin önemli bir bileşeni durumunda olduğundan okullarda son derece faydalı etkileri bulunmaktadır (Kaplan ve diğerleri, 2016). Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan, (2010) okul ikliminin

öğrencilerin okula bağlılıklarını ve okul memnuniyetini etkilemenin yanı sıra öğrenmeleri, okul başarıları, güvenlik duyguları, risk alma ve şiddet davranışları ile de ilişkili olduğunu belirtir. Ayrıca, okul ikliminin öğretmen ve yönetici davranışları ile yakın ilişkisine de dikkat çeker. Steinebach, Steinebach ve Brendtro, (2013) benzer şekilde birey ile kurulan pozitif ilişkinin eğitimde öncelikli olduğunu, öğrenci davranışlarının bu geliştirilen ilişkiye bağlı olduğunu ve bu sebeple öğretmene önemli roller düştüğünü ifade etmektedir.

2.3.2. Okul Nezaketi İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar. Türkiye’de okul nezaketinin doğrudan bu isimle ele alındığı az sayıda araştırma bulunmaktadır. Türkiye’de okul nezaketini ilk kez araştırmış olan Oğuz-Duran ve Kaya-Memiş (2017) ilkokul öğrencileri ile yürüttükleri çalışmalarında okul nezaket ölçeğinin Türkçeye ilkokul düzeyinde üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri için uyarlamasını yapmış ve araştırma sonucunda nezaketin okul bağlılığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada yazarlar okul nezaketini algılamada cinsiyete göre farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kaya-Memiş ve Oğuz-Duran (basımda) ise ilkokul öğrencileri ile yürüttükleri çalışmalarında, okul nezaketi ve psikolojik ve duygusal iyi oluş arasında pozitif yönde bir ilişki tespit etmiştir.

Okul nezaket ölçeğinin ortaokul düzeyinde Türkçeye uyarlamasını yapan Yurdabakan ve Uz Başı (2018) çalışmalarında öğrencilerinin toplam okul nezaketi puanları ile okul iklimi, sağlamlık (resilience) ve yaşam doyumu puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuşlardır.

2.2.3. Okul Nezaketi İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar. Pozitif psikoloji müdahalelerine verilen önemle beraber yurt dışında okul nezaketi ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı artmaktadır. Humes (2011), çağımızın getirdiği gerginliklerin gençler üzerinde büyük bir stres kaynağı olduğunu ve psikolojik sağlıklarına zarar verdiğini, bu sebeple okulların gençlerde bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerin gelişmesinde giderek daha büyük rol oynadığını dile getirmektedir. Bu noktada okulda pozitif psikoloji müdahalelerine

dikkat çeken araştırmacı, okulda uygulanan pozitif psikoloji programlarının, öğrenci iyi oluşu, öğrenci ilişkileri ve akademik başarı üzerinde etkisi olduğunu belirtmektedir.

Okulda pozitif psikoloji müdahaleleri kapsamında çeşitli okul temelli nezaket eğitimi programları geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Random Acts of Kindness Foundation Kindness in the Classroom Program; the Center for Investigating Healthy Mind's mindfulness-based Kindness Curriculum; Think Kindness ve the Ben's Bells Kind Campus Program bunlara örnek olarak verilebilir (Kaplan ve diğerleri, 2016).

Yapılan araştırmalarda uygulanan nezaket eğitim programlarının öğrencilerin sosyal-duygusal becerileri, iyi oluşları, başarıları, sosyal yeterlilikleri, sosyal-duygusal gelişimleri, bilişsel esneklikleri ve hazzı ertelemeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir (Flook ve diğerleri, 2015; Kaplan ve diğerleri, 2016).

Shoberg-Turbeville (2018)'nın ilkokul öğretmenlerinin, nezaket unsurlarına sahip bir müfredat kullanmaya ilişkin algılarını incelediği araştırmasında, sınıflarında nezaket programı kullanan öğretmenlerin, nezaket eğitimi ile müfredat iç içe geçtiğinde okulda olumlu bir değişim meydana geldiğini deneyimledikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler bu programın sınıflarında ortaklığı desteklediğini, olumlu bir okul kültürü yarattığını ve sınıf yönetimine olumlu etki ettiğini belirtmiştir.

Öğrenciler ile yapılan bir çalışmada ise Layous ve diğerleri (2012)) öğrencilerin iyilik eylemlerinde bulunma ile görevlendirilmeleri sonucunda akran kabulünün ve popülerliklerinin arttığını gözlemlemişlerdir. Bu araştırmanın sonuçları okullarda ciddi bir problem olan zorbalıkla baş etme konusunda nezaket eğitiminin kullanılabileceği fikrine dikkat çekmektedir.

Okul öncesi kademe öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise çocukların, nezaketi fiziksel ve akademik bir destek eylemi şeklinde algıladıkları, öğretmenlerinin nezaket eylemlerini dikkatle gözledikleri ve öğretmenlerin öğrencilerin nezaket algısı üzerinde büyük

bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Binfet & Passmore, 2017). Binfet (2015) de öğretmenlerin, öğrencilerinin nezaket davranışlarını düşünme ve yapmaya teşvik etmesindeki önemini vurgulamaktadır.

Otake ve diğerleri (2006) ise 175 Japon üniversite öğrencisi ile yaptıkları araştırmada mutlu insanların nezaketi tanıma ve gerçekleştirme motivasyonlarının da yüksek olduğunu ve bir hafta boyunca başkalarına yardım ederek buldukları nezaket eylemlerini sayan insanların mutluluk düzeylerinde artış olduğunu belirlemişlerdir.

Okul nezaketi kavramını, bu araştırmada incelenen hali ile ortaya koyan Binfet ve diğerleri (2016) ise bu kavramı ölçmek için bir Okul Nezaketi Ölçeği (ONÖ) geliştirmiştir. Araştırmacılar, ONÖ puanlarının öğrencilerin empati, sosyal beceriler ve akran kabulleri ile anlamlı ve pozitif yönlü olarak ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bunun yanında kızların okulda erkek çocuklarına göre anlamlı derecede daha yüksek nezaket algıladıklarını ve öğrencilerin okul nezaket algılarının yaş grubu büyüdükçe düştüğünü belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, Suriyeli mülteci öğrenciler, öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketi ile ilgili alan yazın incelendiğinde hem öğrenci kovitalitesinin hem de okul nezaketinin okul iklimi ve öğrencilerin gelişimi için son derece önemli olduğu görülmektedir. Bunun yanında Suriyeli öğrencilerin göç ve savaş yaşantılarından kaynaklanan psikososyal ihtiyaçları göz önüne alındığında, bu öğrenciler için de hem kendilerinin hem de çevrelerinin öğrenci kovitalitelerinin ve okul nezaketinin yüksekliğinin ayrıca önem taşıdığı sonucuna da ulaşılabilir. Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış öğrencilerin bir arada buldukları okullarda, bu öğrencilerin tümünün okul nezaketi ihtiyacının ne ölçüde karşılandığının, ayrıca öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketinin geliştirilmesi için neler yapılması gerektiğinin anlaşılabilmesi için öncelikle Suriyeli öğrencilere yönelik öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketini ölçecek geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu sebeplerle bu çalışmada, okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesinde cinsiyet

ve göçmen gruplarının etkileri ve Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış öğrencilerde okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolü araştırılmıştır..

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada iç ve dış göç alan bölgelerde bulunan okullardaki öğrencilerin okul nezaketi algılarının öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünün ve her iki değişken için cinsiyet ve göç gruplarına (mülteci, yurt içi göç yaşamış, göç yaşamamış) göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının araştırılması amacıyla yönelik olarak “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve derecesini inceler (Karasar, 2009).

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bursa Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı yedi devlet ilkokulunun dördüncü sınıflarında öğrenim gören 493 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirildiği il olan Bursa, Türkiye'nin en yoğun iç ve dış göç alan illeri arasındadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 29.03.2017 verilerine göre Bursa'daki devlet okullarında 24.257 Suriyeli öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin 7.873'ü çalışmanın yapıldığı ilçe olan Osmangazi'de ikamet etmektedir (Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, kişisel iletişim, 8 Kasım 2018).

Araştırmada, araştırmaya uygun özellikte vakaların seçildiği örnekleme yöntemi olan amaçlı örnekleme metodu (Balcı, 2015) kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Osmangazi İlçesinde en fazla sayıda Suriyeli öğrenci bulunduran okullar listesinin en üst sıralarında yer alan yedi okuldan toplanmıştır. Bu okullar aynı zamanda, Türkiye'nin diğer bölgelerinden de oldukça fazla göç alan bölgelerde bulunmaktadır.

Türk eğitim sisteminde ilköğretim dört yıldan oluşmasına rağmen araştırmanın verileri, hem öğrenci kovitalitesi hem de okul nezaketini ölçmek için ilk üç sınıftaki öğrenciler için geçerli ve güvenilir ölçme araçları bulunmamasından dolayı yalnızca dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerden toplanmıştır. Sonuç olarak, listedeki okulların dördüncü sınıfları arasından toplamda 22 sınıftan (uygun sınıfların %57,9'u) veriler toplanmış ve bu kapsamda 493 öğrenciye ulaşılmıştır. Örneklem birbirine yakın sayıda erkek ve kız öğrenciyi içermektedir. Anketi tamamlayan öğrencilerin yaşları 8 ile 14 arasında değişmektedir ($\bar{X} = 9.85$, $SS = 1.00$). Toplam örneklemin en büyük bölümünü göç yaşamamış öğrenciler, sonrasında Suriyeli mülteci öğrenciler ve en az iç göç yaşamış öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin sıklığı ve yüzdeleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcı öğrencilerin demografik özellikleri

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Kız	267	54,2
Erkek	226	45,8
Toplam	493	100
Göç Durumu		
Suriyeli mülteci	112	22,7
İç göç yaşamış	54	11
Göç Yaşamamış	324	65,7
Kayıp veri	3	0,6
Toplam	493	100

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılar hakkında bazı kişisel bilgiler toplamak amacı ile araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bu form öğrencilerin yaşı, cinsiyeti ve şehre göçle gelip gelmedikleri hakkında temel sorular içermektedir.

3.3.2. Okul Nezaket Ölçeği (ONÖ). Binfer ve diğerleri (2016) tarafından dördüncü sınıftan sekizinci sınıfa kadar öğrencilerin okullarındaki nezaketi algılayışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 5 maddeden ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçekte ters olarak derecelendirilmiş hiçbir madde yoktur. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar okulun nezaketinin öğrenci tarafından yüksek olarak algılandığını göstermektedir. Örnek bir madde “Sınıfımda her zaman nezaket gösterilir” şeklindedir. ONÖ Oğuz Duran ve Kaya Memiş (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü sınıfa giden öğrenciler ile geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan ölçeğin bu çalışma sonuçlarına göre orijinali ile benzer şekilde beş maddeden ve tek boyuttan oluşan hali ile Türk ilkökul öğrencileri için geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Ölçeğin Suriyeli öğrenciler için geçerlilik ve güvenirlik kanıtları bulunmadığından, öncelikle Türkçe konuşan Suriyeli dördüncü sınıf öğrencilerinde ONÖ'nün psikometrik özellikleri incelenmiştir. Bu amaçla ONÖ'nün yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizinin (AFA) gerçekleştirilmesinde ilk aşama olarak, örneklemin yeterliliği ve faktör analizine uygunluğu Keiser Mayer Olkin (KMO=0.64; tavsiye edilen değer olan .6'nın üzerinde) ve Bartlett Küresellik testi ($\chi^2 = 120, p=0.000, df= 10$) ile kontrol edilmiştir.. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları, ONÖ'nün orijinal tek boyutlu yapısını doğrulamış ve toplam varyansın % 46.15'ini açıklayan bir faktör ortaya koymuştur. Beş maddenin faktör yüklerinin .78 ile .49 arasında değiştiği bulunmuştur. Ek olarak, Suriyeli

öğrenciler için ONÖ'nün iç tutarlılığını incelemek için Cronbach alfa değeri hesaplanmış ve sonuçlar iyi düzeyde iç tutarlılık göstermiştir ($\alpha = .70$).

Genel olarak, bu çalışmada ONÖ, Suriyeli mülteci öğrencilerde kullanması için tek boyutlu 5 maddelik yapısıyla geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Ayrıca iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış öğrencilerin ONÖ puanları için de Cronbach alfa değerleri hesaplanmış ve her iki grup için sırasıyla .70 ve .67 olarak bulunmuştur (bkz. Tablo 2).

Tablo 2

ONÖ ve OPYÖ için tanımlayıcı istatistikler

Ölçek	Grup	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach α
ONÖ						
	Suriyeli mülteci	18.90	4.62	-0.68	-0.043	.70
	İç göç yaşamış	17.79	4.11	-.46	-.33	.70
	Göç Yaşamamış	17.99	4.17	-.33	-.11	.66
	Toplam	18.18	4.27	-.41	-.17	.67
OPYÖ						
	Suriyeli mülteci	46.75	7.46	-.94	.77	.86
	İç göç yaşamış	46.05	8.47	-1.25	2.47	.89
	Göç Yaşamamış	47.48	6.39	-.80	.46	.83
	Toplam	47.16	6.95	-.97	1.21	.85

3.3.3.Okulda Pozitif Yaşantılar Ölçeği (OPYÖ). Furlong ve diğerleri (2013)

tarafından okul temelli pozitif özelliklerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan sinerjik iyi oluş deneyimini ifade eden öğrenci kovitalitesini ölçmek için geliştirilmiştir. 16 maddeden ve dört alt boyuttan (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat) oluşan ölçek dördümlük likert tipindedir. OPYÖ'de ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puan, öğrenci

kovitalitesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Örnek bir madde “Sabahları okula gitmek için heyecanla uyanırım” şeklindedir. Ölçekten elde edilen iki ayrı doğrulayıcı faktör analizi sonucunda hem birinci dereceden gizil yapıların (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat) ($\chi^2 = 457.19$, $df = 97$, $p < .05$; $CFI = .943$; $SRMR = .039$; $RMSEA = .047$, 90% CI [.042, .051]) hem de ikinci dereceden gizil yapıların (öğrenci kovitalitesi) ($\chi^2 = 462.41$, $df = 100$, $p < .05$, $CFI = .943$; $SRMR = .039$; $RMSEA = .046$, 90% CI [.042, .050]) uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca, eşzamanlı geçerlilik kanıtı olarak, öğrenci kovitalitesi ile bazı diğer davranışsal ve psikolojik değişkenler (örneğin okulda güvende hissetme, zorbalık deneyimleri, prososyal davranışlar, okul aidiyet hissi) arasında ilişkiler bulunmuştur (Furlong ve diğerleri, 2013).

OPYÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışması Telef (2016) tarafından yapılmıştır. On dört maddeden oluşan ölçeğin Çanakkale ilinde öğrenim gören dördüncü ve sekizinci sınıf öğrencileri ile geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmış, bu çalışma sonucunda ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha değeri .86, alt ölçekler için ise şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat için sırasıyla .70, .80, .63, .73 bulunmuştur.

OPYÖ'nün Suriyeli öğrenciler için geçerlilik ve güvenirlik kanıtı bulunmadığından, bu çalışmada öncelikle Türkçe konuşan Suriyeli mülteci öğrenciler için OPYÖ'nün geçerlilik ve güvenirlik kanıtları incelenmiştir. Örneklem yeterliliğini ve verilerin faktör analizine uygunluğunu gösteren KMÖ değeri .86 olup, Barlett küresellik testi ($\chi^2 = 555$, $p=0.000$, $df=91$) sonuçları anlamlı bulunmuştur. Temel bileşen analizi sonuçları orijinal versiyonun dört boyutlu yapısına (Furlong ve diğerleri, 2013) ve daha önce onaylanmış olan Türkçe versiyonuna (Telef, 2016) uygun olmayan tek boyutlu bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu tek faktör varyansın % 38.11'ini açıklamaktadır. Ölçekteki 16 maddenin elde edilen faktör yükleri .78 ile .36 arasında değişmektedir. Suriyeli mülteci öğrenciler için OPYÖ toplam puanlarının

güvenilirliğini incelemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa değeri ölçekte iyi derecede iç tutarlılık bulunduğunu ortaya koymuştur ($\alpha = ,87$).

Bu çalışmada iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış öğrenciler için de OPYÖ'nün iç tutarlılığını incelemek amacıyla Cronbach alfa değerleri hesaplanmış ve sırasıyla .89 ve .83 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak OPYÖ, Suriyeli mülteci öğrencilerle birlikte iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış öğrencilerde 16 maddeli tek boyutlu bir yapıyla kullanılabilir biçimde geçerli ve güvenilir bulunmuştur (bkz. Tablo 2).

3.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Uygulama verileri, Bursa Uludağ Üniversitesi Etik Değerlendirme Kurulu (28.09.2018 tarihli karar 37326)(Bknz. Ek 6), Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü ARGE Birimi (16/11/2018 sayılı Karar 86896125 sayılı karar) (Bknz. Ek 5) ve ilgili okulların idarelerinin onayı ile ilgili okullardan 2018-2019 öğretim yılı sonbahar döneminde, okullardaki okul psikolojik danışmanlarının yardımıyla araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama araçları ders saatleri içerisinde ders öğretmenin izni ile öğrencilere dağıtılmıştır. Katılım gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Çalışmanın amaçları hakkında yazılı ve sözlü açıklamalarla öğrenciler bilgilendirilmiştir. Uygulamalar yaklaşık 15'er dakika sürmüştür.

Verilerin analizinde öncelikle ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), frekans (f) ve yüzde (%) gibi betimleyici istatistikler hesaplanmıştır. Devamında okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesi açısından cinsiyet farklılıklarını incelemek için iki ayrı bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Göç gruplarının (mülteci, iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış) ONÖ puanlarını karşılaştırmak için ANOVA, OPYÖ puanlarını karşılaştırmak için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Son olarak, okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü incelemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. İstatistiksel analizlerde 0.01 ve 0.05 anlamlılık düzeyi ve tüm veri analizlerinde SPSS 23.0 kullanılmıştır.

4. Bölüm

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma sorularına yanıt bulmak amacı ile yapılan istatistiksel işlemler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma problemlerine ilişkin bulgular alt problemler ile aynı sırada sunulmuştur.

4.1. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Cinsiyet Etkisine İlişkin Bulgular

Kız ve erkek öğrencilerin ONÖ toplam puanlarını ve OPYÖ toplam puanlarını karşılaştırmak için iki ayrı bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Analizlerden önce Levene değerleri kontrol edilmiştir. Levene testine göre varyans eşitliği kuralının ONÖ puanları için ihlal edilmediği ($LF = 5.16$, $p = .02$), ancak OPYÖ puanları için ihlal edildiği tespit edilmiştir ($LF = 1.24$, $p = .27$). İhlal edilen bu varsayım nedeniyle, OPYÖ puanları için, istatistiksel yazılımlarda kullanılan en yaygın düzenleme olan Satterthwaite yaklaşımı kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3

Cinsiyet gruplarına göre ONÖ ve OPYÖ puanları için t testi sonuçları ve betimleyici istatistikler

	Grup						95% CI		t	df
	Erkek			Kız						
	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS	n				
ONÖ	17,64	4,56	226	18,64	3,97	267	.24, 1.76	2,58*	449.55	
OPYÖ	46,10	7,22	226	48,06	6,59	267	.74, 3.18	3,15**	491	

Not: Eşit olmayan grup varyansları nedeniyle OPYÖ puanlarında Satterthwaite yaklaşımı kullanılmıştır.

* $p < .05$.

** $p < .01$

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ONÖ [t (449) = 1.89, p = .01] ve OPYÖ puanları [t (491) = 3.15, p = .00] bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. ONÖ puanlarında kız öğrencilerin ($\bar{X} = 18,64$, SS = 3,97) erkeklere göre ($\bar{X} = 17,64$, SS = 4,56) anlamlı olarak yüksek sonuçlar elde ettiği görülmüştür. Benzer şekilde, OPYÖ puanlarında da kız öğrencilerin ($\bar{X} = 48,06$, SS = 6,59) erkeklere göre ($\bar{X} = 17,64$, SS = 4,56) anlamlı derecede yüksek aldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak kız öğrencilerin hem okullarında daha fazla nezaket algılama hem de daha fazla öğrenci kovitalitesine sahip olma bakımından erkeklerden anlamlı düzeyde farklılaştığı söylenebilir.

4.2.Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Göç Etkisine İlişkin Bulgular

ONÖ puanları için varyansların homojenliği varsayımı karşılandığından (LF = 2.58; p=.11), bu puan türünde üç öğrenci grubunun karşılaştırılması için tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Bununla beraber OPYÖ puanları için bu varsayımın karşılanmadığı görüldüğünden (LF = 6.31; p=.01), bu puan türünde karşılaştırmanın yapılabilmesi için Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. ONÖ ve OPYÖ puanları bakımından grupların karşılaştırmalarının sonuçları sırasıyla Tablo 4 ve Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 4

ANOVA sonuçları ve ONÖ için göçmen gruplarına göre tanımlayıcı istatistikler

	n	$\bar{X}$	SS	F	p
ONÖ					
Suriyeli Mülteci	112	18,88	4,61		
İç göç yaşamış	54	17,80	4,11	2,03	,13
Göç Yaşamamış	324	17,99	4,17		

ONÖ: Okul Nezaket Ölçeği

Tablo 5

Kruskal Wallis H testi sonuçları ve göç grupları için tanımlayıcı istatistikler

	n	Ortalama	Ki kare	sd	p
		Sıra			
OPYÖ					
Suriyeli Mülteci	112	239,18			
İç göç yaşamış	54	232,63	,98	2	,61
Göç Yaşamamış	324	249,83			

OPYÖ: Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği

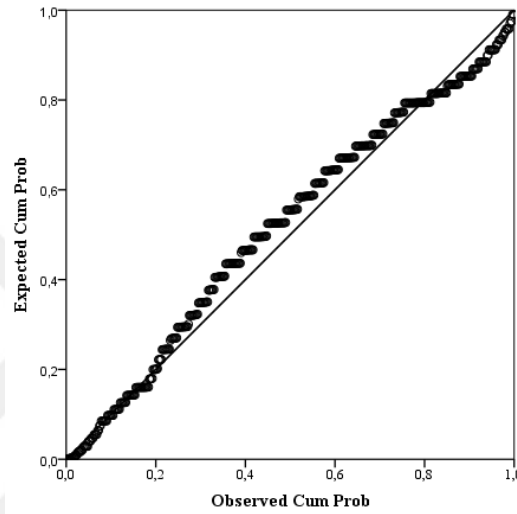
Tablo 4'te görüldüğü gibi, ANOVA sonuçları, üç öğrenci grubu arasında ONÖ puanlarında $p < .05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir [$F(2; 487) = 2.03, p = .13$]. Benzer şekilde, Tablo 5'te görüldüğü gibi, üç öğrenci grubu arasında OPYÖ puanlarında da $p < .05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [$X^2(2) = .98, p = .61$]. Türkiye'deki ilkokullardaki Suriyeli mülteci öğrenciler, iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış tüm öğrenciler benzer düzeyde okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesi bildirmişlerdir.

4.3.Okul Nezaketinin Öğrenci Kovitalitesindeki Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular

Okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü incelemek için, toplam ONÖ puanlarının bağımsız değişken, toplam OPYÖ puanlarının bağımlı değişken olarak değerlendirildiği basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizine başlamadan önce, çalışmaya giren değişkenlerin regresyon varsayımlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için yeterli örneklem büyüklüğü, aykırı değerler, normallik, doğrusallık ve eşit varyans varsayımları kontrol edilmiştir. Bu amaçla öncelikle örneklem büyüklüğünün yeterliliği incelenmiş ve 493 vaka yeterli bulunmuştur ($N > 50 + 8m; m$, bağımsız değişken sayısı) (Tabachnick & Fidell, 2001). Bağımlı ve bağımsız değişken

puanları arasındaki korelasyonun da tercih edildiği gibi .30'un üzerinde olduğu bulunmuştur ($R = .31$). Tolerans değerine bakarak, değerin tercih edildiği gibi 0.10'un üzerinde olduğu doğrulanmıştır (Tolerans = 1.00). Ardından saçılma grafiği grafiği incelenmiş ve sonuçların istenen biçimde kabaca dikdörtgen halinde şekillendiği görülmüştür. Sonuçların normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek için normallik grafiği incelenmiş ve grafiğin istenen çizgi boyunca normal dağılımda olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolüne ait normallik grafiği

Son olarak, Casewise Diagnostics tablosunda, aykırı değerlerin tespiti için anormal vakaların sayısı kontrol edilmiştir. Dört aykırı vaka görülmesine rağmen, bu sayı tüm vakaların % 1'inden az olduğu için göz ardı edilmiştir. Tüm bu veri tarama süreçleri ışığında, değişkenlerin regresyon analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir. Analizlerin sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6

ONÖ ve OPYÖ değerleri için basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Bağımlı D.	Bağımsız D.	B	R	R ²	F	p	t
ONÖ	OPYÖ	,50	,309	,096	52,01	,00	7,312

ONÖ: Okul Nezaket Ölçeği

OPYÖ: Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği

Tablo 6'da görüldüğü gibi, analiz sonucunda anlamlı bir regresyon değeri elde edilmiştir [$F(1; 191) = 52.01, p = 0,00$]. $0,096$ olarak bulunan R^2 değeri varyasyonun % 9,6'sını açıklamaktadır. Sonuç olarak, bu verilere göre, Suriyeli mülteci öğrenciler, iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış öğrencilerden oluşan Türk ilköğretim okullarındaki öğrencilerin öğrenci kovitalitelerinin, okul nezaketi tarafından yordanabildiği görülmektedir.

5. Bölüm

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularına ilişkin tartışmalar araştırma soruları ile aynı sırada ve araştırma sorularına uygun alt başlıklar halinde düzenlenmiştir. Öneriler bölümünde ise hem araştırmacılara hem de okul psikolojik danışmanlarına yönelik araştırma bulguları ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, okul nezaketi ve öğrenci kovitalitesinde cinsiyet ve göçmen gruplarının (mülteci,iç göç yaşamış ve göç yaşamamış) etkilerini ve okul nezaketinin öğrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü Suriyeli mülteci, göç yaşamış ve göç yaşamamış öğrenciler üzerinde araştırmaktır. Ayrıca, araştırma sorularına yanıt aramadan önce Türkçe konuşan Suriyeli mülteci ilkokul öğrencileri için Okul Nezaketi Ölçeği ve Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeğinin Türkçe sürümüne ait geçerlik ve güvenilirlik kanıtları incelenmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın ana analizlerine başlamadan önce, kullanılan iki ölçme aracı ONÖ ve OPYÖ, Suriyeli mülteci öğrenciler için geçerlilik ve güvenilirlik kanıtları bakımından incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre ONÖ, orijinal haline benzer şekilde tek boyutlu ve 5 maddelik hali ile geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Bununla birlikte, orijinali 16 maddelik ve dört boyutlu (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat) bir ölçek olan OPYÖ, mülteci grubunda 16 maddeli ancak tek boyutlu bir yapıda doğrulanmıştır. OPYÖ için orijinal ölçek geliştirme çalışmasında, Furlong ve diğerleri (2013), OPYÖ'nün birinci dereceden gizil özelliklerinin (şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat) faktör analiziyle teyit edilmesine rağmen, ikinci dereceden gizil özellik olan kovitalitenin daha iyi bir sonuç verdiğini belirtmiştir. Bu nedenle bu çalışmada kovitalite toplam puanının kullanılması alanyazına aykırı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmanın mülteci katılımcıları için OPYÖ'nün tek boyutlu yapıya sahip olmasının nedenlerine ilişkin bazı açıklamalar öne sürülebilir.

Örneğin, OPYÖ'nün orjinalindeki dört faktör, Suriyeli mülteci öğrenciler için ölçek maddelerinde duygusal ifadelerin kullanılması ve faktörlerin temelde bu duygu ifadelerine göre ayrışması nedenleriyle, birbirinden net biçimde ayırt edilememiş olabilir. Suriyeli mülteci öğrencilerin bu faktörleri ayırt edememelerinin nedeni, katılımcıların Türkçe konuşabilen ve okuyabilen öğrencilerden oluşmasına rağmen, Türkçe bilgisinin ölçekte istenen duygularını tanımak ve ayırt etmek için yeterli olmayabileceği ihtimali ile açıklanabilir. İstenen duyguları net biçimde ayırt edemeyen öğrenciler, alt boyutların ana belirleyicisi olan duygulara odaklanmaktan çok, sınıf, ev ödevi ve okul vb. şartlar ve çevre ile ilgili durumlara daha fazla odaklanmış olabilirler. Bu olası açıklamayı desteklemek için, Sondergaard ve Theorell'in (2004), bir grup göçmenle yaptıkları, duyguların tanınması ve tanımlanmasındaki zorluklarla karakterize olan aleksitiminin, bastırılmış negatif duygulanım ve travmaların bir sonucu olduğunu belirttikleri çalışmaları örnek gösterilebilir. Benzer şekilde, Frewen, Dozois, Neufeld ve Lanius'un (2008), aleksitimi ile travma sonrası stres bozukluğu arasındaki ilişkiye dikkat çektiği çalışmaları da bu ihtimali destekler niteliktedir. Bu çalışmada Suriyeli mülteci öğrencilerin yaşları göz önüne alındığında, hemen hemen hepsinin Suriye'de doğdukları ve bebek veya çocukken Türkiye'ye göç ettikleri açıkça görülmektedir. Bu sebeple, bu çalışmada ölçülmemesine rağmen, bu öğrencilerin savaşa ve göçe tanık oldukları ve duygularını ayırt edip tanımlayamamalarına neden olabilecek travmatik olayların kurbanları oldukları düşünülebilir. Ancak bu durumun başka araştırmalarda ele alınıp netleştirilmesinde yarar görülmektedir.

5.1.1. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Cinsiyet Etkisine İlişkin

Tartışma. Araştırmada kullanılan iki ölçme aracı için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra, her iki ölçme aracının toplam puanları kullanılarak ilk olarak, hem okul nezaketi hem de öğrenci kovitalitesi puanlarında cinsiyet gruplarına göre anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığı incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre her iki ölçek için

de kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları, başka bir ifadeyle kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla okullarında anlamı düzeyde daha fazla nezaket algıladıkları ve daha yüksek öğrenci kovitalitesine sahip oldukları bulunmuştur. Bu sonuç, hem okul nezaketinde (Binfet ve diğerleri, 2016, Yurdabakan & Uz-Baş, 2018), hem de öğrenci kovitalitesinde (Furlong ve diğerleri, 2013; Ito ve diğerleri, 2015; Telef, 2016) kız öğrencilerin lehine cinsiyet farklılığı bildiren çalışmaların bulgularıyla tutarlıdır. Furlong ve diğerleri (2013), öğrenci kovitalitesinin iyimserlik dışındaki üç alt boyutunda (şükran, yaşam coşkusu ve sebat) kız öğrenciler için anlamlı olarak daha yüksek puanlar bildirmiştir. Benzer şekilde, OPYÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışmasında, Telef (2016), bu anlamlı farklılığı, dört alt boyutta da kız öğrenciler lehine bildirmiştir.

5.1.2. Okul Nezaketi ve Öğrenci Kovitalitesinde Göç Etkisine İlişkin Tartışma.

İkinci olarak, araştırmada Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış ve göç yaşamamış öğrenciler arasında okul nezaketleri ve öğrenci kovitalitesi bakımından farklılıklar incelenmiştir. İki puan türünde de gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Üç öğrenci grubunun karşılaştırmasına ilişkin bu bulgunun bu çalışmanın en önemli bulgularından biri olabileceği düşünülmektedir. Literatürde bu konuyla ilgili çalışmalara örnek olarak Renshaw (2017), değişken olarak etnik kökeni kullandığı araştırmasında, Afrikalı Amerikalılar ve Latinler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte, daha önce ne okul nezaketi ne de öğrenci kovitalitesi, Suriyeli veya Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili herhangi bir çalışmada araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın Suriyeli mülteci öğrencilerin puanları üzerindeki bulgusunun bu popülasyonla ilgili alanyazına bir katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bu bulgunun yorumunda, göçün çeşitli psikolojik değişkenler üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların bulgularından yararlanılabilir. Örneğin, göçmen paradoksu, göçmen çocukların yerli akranlarıyla karşılaştırıldıklarında daha büyük başarılar elde etmelerini açıklamak için kullanılan genel bir kavramdır (Hofferth & Moon, 2016). Alegria ve diğerleri

(2008), bu kavramı, Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen Latin göçmenlerin Amerikalılardan daha düşük bir endişe ve madde kullanım oranına sahip oldukları gerçeğini açıklamak için kullanmışlardır. Bununla birlikte, Takeuchi, Alegria, Jackson ve Williams (2007), Latin, Siyah ve Asyalı göçmenlerle ilgili çalışmalarında, farklı kökenlere sahip gruplar için farklı sonuçlar elde etmesi nedeni ile, bu paradoksun, tüm göçmenlere genelleştirilemeyeceğini bildirmiştir. Bu nedenle, Suriyeli mültecilere dair çeşitli psikolojik değişkenler üzerinde olumsuz görüşler ortaya konan literatüre rağmen (ör. Çeri & Nasıroğlu, 2018), göçmen paradoksu kavramı ve bu paradokstaki etnik gruplar arasındaki farklılıklar göz önüne alındığında, Suriyeli mültecilerin göçmenlik nedeniyle dezavantajlı olacaklarını ve bu çalışmadaki yurt içi göç yaşamış veya göç yaşamamış öğrencilerden daha düşük puan alacaklarını düşünmek uygun olmayabilir. Bu araştırmanın bulgularına göre, Suriyeli mülteci öğrencilerin okullarında nezaketi daha az algılamadıkları ve şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat eğilimlerinden oluşan toplam puan olan öğrenci kovitalitesini düşük bildirmedikleri görülmüştür. Bu çalışmada incelenen göçmen gruplardan hiçbiri (ne Suriyeli mülteci öğrenci grubu ne de yurt içi göç yaşamış Türk öğrenci) okul nezaketi veya öğrenci kovitalitesi konusunda göç yaşamamış öğrencilere göre daha yüksek ya da daha düşük puanlar bildirmişlerdir.

Bu araştırmanın Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış ve göç yaşamamış öğrenciler arasında, iki değişken açısından da hiçbir fark olmadığını ortaya koyan bulguları, öğrenciler için olumlu bir okul ortamının bir göstergesi olarak da yorumlanabilir. Özellikle Türkiye'deki Suriyeli öğrencilere yönelik olumlu öğretmen tutumu (Aydın & Kaya, 2017) bu olumlu okul ortamının olası nedenlerinden biri olabilir. Suriyeli öğrencilere yardımcı olma konusundaki olumlu tutum ve isteklilik, bu öğrencilerin uyum ve iyilik halini olumlu yönde etkileyecektir. Bu çalışmada, Suriyeli öğrencilerin ONÖ'nün dördüncü maddesi olan "Öğretmenim naziktir" ifadesine çoğunlukla 4 ya da 5 puan verdikleri ve öğretmenlerine karşı olumlu tutum

gösterdikleri görülmüştür. Ek olarak, araştırma verilerinin toplandığı yedi okul, bölgedeki “Suriyeli mültecilerin yoğun bulunduğu okullar” listesinden seçilmiştir. Bu okullar, Türkiye'nin diğer bölgelerinden de oldukça fazla göç alan bölgelerde bulunmaktadır. Tüm bunlara dayanarak, Suriyeli mültecilerin buldukları yere uyum sağlamış olmaları, çoğu öğrencinin benzer sosyoekonomik ve sosyo-kültürel seviyelerden olması ve öğretmenlerinin çok kültürlü bir yaklaşım sergilemeleri nedenleri ile araştırmanın üç grubundan hiç birinin bu okullarda dezavantajlı durumda olmadığı düşünülebilir.

Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış ve göç yaşamamış öğrenciler arasındaki benzer puanlar için bir başka açıklama olarak, alanyazında göçmenler ile yapılan yaşam memnuniyeti çalışmalarının sonuçlarından yararlanılabilir. Yaşam doyumu, göçmenlerde sık çalışılmış bir konudur. Kanada'da göçmenlerle yapılan bir çalışmada, göçmenlerin yaşam doyumu puanlarının geldikleri ülkelerdeki insanların puanlarına göre daha yüksek ve Kanada vatandaşları ile aynı olduğu bulunmuştur (Frank, Hou & Schellenberg, 2016). Senik (2014), yaşam doyumundaki bu farklılığın göç durumundan değil, kültürel özelliklerden kaynaklanabileceğini savunmuştur. Bu nedenle, okul nezaketi algısının ve öğrenci kovitalitesinin göç olgusundan başka kültürel özelliklerden ve deneyim faktörlerinden etkilenmiş olabileceği de düşünülmektedir.

5.1.3.Okul Nezaketinin Öğrenci Kovitalitesindeki Yordayıcı Rolüne İlişkin

Tartışma. Son olarak, bu çalışmada okul nezaketinin öğrenci kovitalitesininin önemli bir yordayısını olduğu tespit edilmiştir. Bu da öğrencilerin okullarındaki nezaketi daha yüksek algılamalarının öğrenci kovitalitelerini yükselttiğine işaret etmektedir. Öğrenci kovitalitesinin, şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat eğilimlerinin birleşimi olduğu düşünüldüğünde, okullarını (akranları,sınıf arkadaşları ve öğretmenleri dahil olmak üzere) daha nazik algılayan öğrencilerin, şükran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebat özelliklerine daha fazla sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgu, daha önceki alanyazında belirtilen okul nezaketi ve okul iklimi

(Yurdabakan & Uz Baş, 2018), akran kabulü, empati, sosyal beceriler (Binfet ve diğerleri, 2016), okul bağlılığı (Oğuz-Duran & Kaya-Memiş, 2017), psikolojik ve duygusal iyi oluş (Kaya-Memis ve Oğuz-Duran, baskıda), sağlamlık (Yurdabakan & Uz Baş, 2018) ve yaşam memnuniyeti (Yurdabakan & Uz Baş, 2018) arasındaki ilişkileri gsteren bulgularla tutarlıdır. Elde edilen bu sonuç, okul psikolojik danışmanlarının okullarında nezaket kùltürü oluşturmak için mùdahalelerde bulunmalarının önemine dikkat çekmektedir.

Okula gitmeyen ya da gidemeyen Suriyeli ocukların riskli davranışlarda bulunma olasılıklarının arttığı , zihinsel sağlık problemlerinin arttığı, umutsuz hissettikleri ve radikal gruplar için kolay bir hedef haline geldikleri (şirin & Rogers-şirin, 2015) dùřünüldüğünde bu öğrencilerin okula devamlarının sağlanması çok önemlidir. Bu alışma, Suriyeli mùlteci öğrenciler, yurt içi g yaşamış öğrenciler ve g yaşamamış öğrenciler dahilinde, okul nezaketinin, şukran, yaşam coşkusu, iyimserlik ve sebatın birlikteliğinden oluşan bir kavram olan đrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü ortaya koymuştur. Ek olarak, sonuçlar erkek öğrencilerin hem okuldaki nezaket hem de đrenci kovitalitesi açısından daha dezavantajlı durumda olduklarını gstermiştir. Tùm bu verilerin işığında, okullar, okul yönetimleri, öğretmenler ve okul psikolojik danışmanlarının işbirliğinin bir sonucu olarak, çocukların daha fazla nezaket algılayabilecekleri ve đrenci kovitalitesi ile sonuçlanan daha olumlu deneyimler yaşayabilecekleri bir yer haline gelirse, bu okullardaki öğrencilerin okula devam oranlarının yanı sıra psikolojik iyilik hallerini artırmak da mùmkùn olacaktır.

5.2. neriler

Bu bölümde, araştırma sonunda elde edilen bulgular doğrultusunda hazırlanan öneriler araştırmacılara ve uygulamaya yönelik olmak üzere iki kısımda ele alınacaktır.

5.2.1. Araştırmacılara neriler. Bu alışma okul nezaketinin đrenci kovitalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü incelemesinin yanında aynı zamanda g gruplarının (mùlteci, i g yaşamış, g yaşamamış) okul nezaketi ve đrenci kovitalitesi puanlarının karşılaştığı ilk

çalışma olması açısından önem arz etmektedir. Bu konudaki literatür zenginliğinin artması için, araştırma bulguları ışığında aşağıda araştırmacılara çeşitli öneriler sunulmuştur.

1. Bu araştırma ulaşılabilirlik koşulları sebebi ile yalnızca bir ilçedeki okullarda gerçekleştirilmiştir. Farklı bölgelerdeki mültecilerin durumu ve yerleştikleri bölgedeki çevre özellikleri farklılık yaratabilecek niteliktedir. Bu sebeple araştırmanın daha geniş bir alanda tekrarlanması ve bölgelere göre karşılaştırmalar yapılması bazı etmenleri daha iyi ortaya koyabilir.

2. Bu araştırmada, ölçme aracı yetersizliğinden dolayı yalnızca ilkököl dördüncü sınıf öğrencilerinden veri toplanabilmiştir. İlkokulun diğer kademelerinde uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi ile bu kademelerden de veri toplanarak değerlendirmeye dahil edilmesi daha kapsamlı bir sonuç ortaya koyacaktır.

3. Bu araştırmada okul nezaketinin, öğrenci kovitalitesini yordadığı sonucu ilişkisel tarama modeli ile belirlenmiştir. Deneysel çalışmalarla nezaket programlarının veya çeşitli uygulamaların öğrenci kovitalitesi üzerinde ne gibi sonuçlara neden olacağını araştırılması, uygulamaya dönük alanyazına katkıda bulunacaktır. Ayrıca öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketinin, öğrencilerden nitel veriler toplanarak, bu bulgular ışığında araştırılması da konunun daha iyi aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

4. Bu araştırmada değişkenlerden biri olarak göç grupları incelenmiş, Suriyeli mülteci öğrenciler, iç göç yaşamış öğrenciler ve göç yaşamamış öğrenciler arasındaki farklara bakılmıştır. Gelecek araştırmalarda bu farkların incelenmesinde, çocukların göç sebebiyle nasıl etkilendiklerini daha iyi anlayabilmek amacı ile travmatik yaşantı seviyelerini ortaya koyan ek bir değişken/değişkenler araştırmaya dahil edilebilir. Buna ek olarak özellikle mülteci öğrencilerle ilgili, aile tutumu, ekonomik durum, ailenin eğitim durumu vb. faktörler dikkate alınarak mülteci, iç göç yaşamış ve göç yaşamamış öğrenciler arasında karşılaştırmalar yapılabilir.

5. Mevcut çalışmada üç öğrenci grubunda (mülteci, iç göç yaşamış, göç etmemiş) yer alan kişilerin yeterli olmaması dolayısıyla, bu çalışmada öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketi bakımından cinsiyete göre farklar incelenememiştir. Başka çalışmalarda daha geniş örneklemelere ulaşıldığında bu karşılaştırmanın yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

5.2.2. Okul psikolojik danışmanlarına yönelik öneriler. Okul psikolojik danışmanları, mülteciler ve yurt içi göç yaşamış çocuklar da dahil olmak üzere tüm öğrencilerin psikolojik iyilik hallerinde önemli bir rol oynamaktadır. Aşağıda bu role ilişkin uygulamaların gerçekleştirilebilmesi için okul psikolojik danışmanlarına bazı öneriler sunulmuştur.

1. Bu çalışmada okul nezaketinin, öğrenci kovitalitesi üzerinde yordayıcı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının bu bulguyu değerlendirerek okullarındaki nezaketi arttırmak için müdahale programları uygulaması son derece faydalı görünmektedir.

2. Okul nezaketi tüm okulu kapsayan bir kavramdır. Okul nezaketinin artırılmasına yönelik olarak öğrencilerin yanında öğretmenler, idareciler ve tüm okul personeli ile nezaket artırıcı çalışmalar yapılması, daha kapsayıcı şekilde bir sonuç alınmasına katkı sağlayabilir.

3. Bu çalışmada okul nezaketini algılamada ve öğrenci kovitalitesinde erkeklerin kız öğrencilere göre daha dezavantajlı olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanları özellikle erkek öğrenciler için okul nezaket algısını ve öğrenci kovitalitesini artırmak için çalışmalar yapabilirler.

KAYNAKLAR

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2013. *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25336/xfiles/1a-Turkiye_deki_Suriyeli_Siginmacilar_2013_1.pdf den alınmıştır [Erişim Tarihi:06/06/2019].

Alegria, M., Canino, G., Shrout, P. E., Woo, M., Duan, N., Vila, D., ... Meng, X.-L. (2008). Prevalence of mental illness in immigrant and non-immigrant u.s. latino groups. *American Journal of Psychiatry*, 165(3), 359–369.

Arslan, G., & Renshaw, T. L. (2018). Student subjective wellbeing as a predictor of adolescent problem behaviors: A comparison of first-order and second-order factor effects. *Child Indicators Research*, 11(2), 507-521.

Augusto-Landa, J. M., Pulido-Martos, M., & Lopez-Zafra, E. (2010). Does Perceived Emotional Intelligence and Optimism/pessimism Predict Psychological Well-being? *Journal of Happiness Studies*, 12(3), 463–474.

Aydın, H., & Kaya, Y. (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: a qualitative case study. *Intercultural Education*, 28(5), 456-473.

Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri (Classroom teachers' views on the educational status of Syrian students in their classrooms). *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.

Azar, M. (10 January 2014). *Bringing learning to Syrian refugee children in Lebanon*. Retrieved from https://www.unicef.org/infobycountry/70207_71753.html [accessed 10 April 2019].

- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Baldwin, C. P. & Baldwin, A. L. (1970). Children's judgments of kindness. *Child Development, 41*(1), 29-47.
- Beste, A. (2015). *Education provision for Syrian refugees in Jordan, Lebanon and Turkey Preventing a "Lost Generation"*. Retrieved from <https://i.unu.edu/media/gcm.unu.edu/publication/2352/AliceBestePolicyReport2015EducationRefugeesFinal.pdf> [accessed 10 April 2019].
- Binfet, J. T. (2015). Not-so random acts of kindness: a guide to intentional kindness in the classroom. *The International Journal of Emotional Education, 7*(2), 35-51.
- Binfet, J. T., Gadermann, A. M., & Schonert-Reichl, K. A. (2016). Measuring kindness at school: Psychometric properties of a School Kindness Scale for children and adolescents. *Psychology in the Schools, 53*(2), 111-126.
- Bircan, T. & Sunata, U. (2015). Educational assessment of Syrian refugees in Turkey. *Migration Letters, 12*(3), 226-237.
- Bobowik, M., Basabe, N., & Páez, D. (2015). The bright side of migration: Hedonic, psychological, and social well-being in immigrants in Spain. *Social science research, 51*, 189-204.
- Broadwood, J., Bunting, C., Andrews, T., Abrams, D. & Van de Vyver, J. (2012). *Arts & Kindness*. People United Pub.
- Carver, C., Scheier, M. F. & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review, 30*(7), 879-889.

- Cassidy, W., Brown, K., & Jackson, M. (2011). Moving from cyber-bullying to cyber-kindness: What do students, educators and parents say? In E. Dunkels, G. M. Franberg & C. Hallgren (Eds.). *Youth culture and net culture: Online social practice* (pp.256-277). New York: Information Science Reference.
- Ceyhan, A. M., & Koçbaşı, D. (2011). *Göç ve çokdillilik bağlamında okullarda okuryazarlık edinimi* (Rapor No. 12064). İstanbul:LAS.
- Charles, L. & Denman, K. (2013). Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: the plight of women and children. *Journal of International Women's Studies*, 14(5), 96-111.
- Clonan, S. M., Chafouleas, S. M., McDougal, J. L., & Riley-Tillman, T. C. (2004). Positive psychology goes to school: Are we there yet? *Psychology in the Schools*, 41(1), 101-110.
- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers College Record*, 111(1), 180-213.
- Culbertson, S., Constant, L. (2015). *Education of Syrian Refugee Children: Managing the Crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Çeri, V., & Nasıroğlu, S. (2018). The number of war-related traumatic events is associated with increased behavioral but not emotional problems among Syrian refugee children years after resettlement. *Archives of Clinical Psychiatry (São Paulo)*, 45(4), 100–105.
- Deniz, A. C., Hülür, A.B. & Ekinci, Y. (2016). Göç, strateji ve taktik: Suriyeli sığınmacıların gündelik hayat deneyimleri (Migration, strategy and tactic: everyday life experiences of the Syrian asylumseekers). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 9 (42), 1077- 1087.

De Vroome, T., and M. Hooghe. (2014). Life Satisfaction among Ethnic Minorities in the Netherlands: Immigration Experience or Adverse Living Conditions?. *Journal of Happiness Studies* 15(6): 1389–1406.

Di Paula, A., & Campbell, J. D. (2002). Self-esteem and persistence in the face of failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(3), 711–724.

Dorman, S. (2014). *Educational needs assessment for urban Syrian refugees in Turkey*. Retrieved from tarihinde <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/42946> [accessed 20 April 2019].

Eisenberg, N. (1986). *Altruistic emotion, cognition and behavior*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

El-Ghali H., Ali, A., Ghalayini, N. (2017). Higher Education and Syrian Refugee Students: The Case of Iraq. Beirut: Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs.

El-Ghali, H., Berjaoui, R. & DeKnight, J. (2017). Higher Education and Syrian Refugee Students: The Case of Lebanon. Beirut: Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs.

Emmons, R. A., & Crumpler, C. A. (2000). Gratitude as human strength: Appraising the evidence. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 56–69.

Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.

Eren, Z. (2019). Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerine Göre Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları Ve Çözüm Önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.

- Flook, L., Goldberg, S. B., Pinger, L., & Davidson, R. J. (2015). Promoting prosocial behavior and self-regulatory skills in preschool children through a mindfulness based kindness curriculum. *Developmental Psychology*, 51(1), 44-51.
- Frank, K., Hou, F., & Schellenberg, G. (2016). Life satisfaction among recent immigrants in Canada: Comparisons to source-country and host-country populations. *Journal of Happiness Studies*, 17, 1659-1680.
- Frewen, P. A., Dozois, D. J., Neufeld, R. W., & Lanius, R. A. (2008). Meta-analysis of alexithymia in posttraumatic stress disorder. *Journal of Traumatic Stress. Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 21(2), 243-246.
- Furlong, M., Dowdy, E. & Nylund-Gibson, K. (2019). Social Emotional Health Survey System Publications Project Covitality: A school mental wellness and thriving student development initiative. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/330335372_Social_Emotional_Health_Survey_System_Publications_Project_Covitality_A_school_mental_wellness_and_thriving_student_development_initiative_Gevirtz_Graduate_School_of_Education_International_Center_for/citations [accessed 20 April 2019].
- Furlong, M. J., You, S., Renshaw, T. L., O'Malley, M. D., & Rebelez, J. (2013). Preliminary development of the positive experiences at school scale for elementary school children. *Child Indicators Research*, 6, 753–775.
- Furlong, M. J., You, S., Renshaw, T. L., Smith, D. C., & O'Malley, M. D. (2014). Preliminary development and validation of the Social and Emotional Health Survey for secondary students. *Social Indicators Research*, 117, 1011–1032.
- Geçici Koruma Kanunu (2014). *T.C. Resmi Gazete*, No: 6203, 22.11.2014.

Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler (An evaluation of the relationship of immigration and education: education needs of the Syrian refugee children and challenges of exposed delays in schooling processes). *Journal of International Social Research*, 10(54), 838-851.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2017. *2016 Türkiye Göç Raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2019. 05 Haziran 2019 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik den alınmıştır.

Hofferth, S. L., & Moon, U. J. (2016). How do they do it? The immigrant paradox in the transition to adulthood. *Social Science Research*, 57, 177–194.

Human Rights Watch Report. (2015). *'When I picture my future, I see nothing' barriers to education for Syrian refugee children in Turkey*. Retrieved from <https://www.hrw.org/et/node/283247> [accessed 20 April 2019].

Humes, W. (2011). Creativity and wellbeing in education: Possibilities, tensions and personal journeys. *Teacher Education Advancement Network Journal (TEAN)*, 2(1).

Ito, A., Smith, D. C., You, S., Shimoda, Y., & Furlong, M. J. (2015). Validation and utility of the social emotional health survey—secondary for Japanese students. *Contemporary School Psychology*, 19, 243–252.

İnsan Hakları Derneği (2013): *Yok sayılanlar; kamp dışında yaşayan Suriye'den gelen sığınmacılar, İstanbul örneği*. Retrieved from <http://www.ihd.org.tr/yok-sayilanlar-kamp-disindayasayan-suriyeden-gelen-siginmacilar-istanbul-orneği/> den ulaşılmıştır [Erişim Tarihi:20/04/2019].

- Jahangiri K, Tabatabaie S., Safi Keykaleh M. (2017). Mental Health Challenges in Immigrant and Refugee Children and Adolescents: A Systematic Review. *Health in Emergencies and Disasters Quarterly*, 3(1):3-10.
- Jones, C. N., You, S., & Furlong, M. J. (2013). A preliminary examination of covitality as integrated well-being in college students. *Social Indicators Research*, 111(2), 511-526.
- Kanak, M., & Özen, M. (2018). Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli ergenlerin geleceğe dair umut düzeylerinin incelenmesi (Examination of the level of hope for future of the Syrian adolescents under temporary protection in Turkey). *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi (MANAS Journal of Social Studies)*, 7(1), 455-476.
- Kaplan, D. M., deBlois, M., Dominguez, V., & Walsh, M. E. (2016). Studying the teaching of kindness: A conceptual model for evaluating kindness education programs in schools. *Evaluation and Program Planning*, 58, 160-170.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler* (28.baskı). Ankara: Nobel.
- Kardeş, S., & Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3).
- Kartal, H. & Bilgin, A. (2009). Bullying and school climate from the aspects of the students and teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 36, 209-226.
- Kasser, V. G., & Ryan, R. M. (1999). The relation of psychological needs for autonomy and relatedness to vitality, well-being, and mortality in a nursing home. *Journal of Applied Social Psychology*, 29, 935–954.
- Kaya-Memiş, A. & Oğuz-Duran, N. (basımda). İlkokul Öğrencilerinde Okul Nezaket Algısı ve Psikolojik ve Duygusal İyi Oluş Arasındaki İlişkinin Cinsiyete göre İncelenmesi

(Investigation of the Relationship between School Kindness and Psychological and Emotional Well-Being in regard to gender among Primary School Students).

İlköğretim Online (Elementary Online).

- Kerr, S. L., O'Donovan, A. ve Pepping, C. A. (2014). Can gratitude and kindness interventions enhance wellbeing in a clinical sample? *Journal of Happiness Studies*, 16(1), 17-36.
- Kim, E. K., Dowdy, E., Furlong, M. M., & You, S. (2018). Complete mental health screening: psychological strengths and life satisfaction in Korean students. *Child Indicators Research*, 1-15.
- Layous, K., Nelson, S. K., Oberle, E., Schonert-Reichl, K. A., ve Lyubomirsky, S. (2012). Kindness counts: Prompting prosocial behavior in preadolescents boosts peer acceptance and well-being. *PloS one*, 7(12).
- Lee, S., You, S., & Furlong, M. J. (2016). Validation of the Social Emotional Health Survey for Korean school students. *Child Indicators Research*, 9, 73–92.
- Levent, F., & Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21.
- Markova, D. & Kingma, D. R. (Eds.). (1993). *Random acts of kindness*. Berkeley: Conari Press.
- Matthews, J. (2008). Schooling and settlement: Refugee education in Australia. *International Studies in Sociology of Education*, 18(1), 31-45.
- McCullough, M. E., Emmons, R. A., & Tsang, J. A. (2002). The grateful disposition: A conceptual and empirical topography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 112–127.

- Meyer, W. U. (1987). Perceived ability and achievement-related behavior. In F. Halisch & J. Kuhl (Eds.), *Motivation, intention, and volition* (pp. 73–86). Berlin: Springer-Verlag.
- Mili Eğitim Müdürlüğü [MEB] (2016). *Suriyeli öğrenciler için 4 bin 200 öğretmen alımı yapılacak*. <http://www.meb.gov.tr/suriyeli-ogrenciler-icin-4-bin-200-ogretmen-alimiyapilacak/haber/12204/tr> den alınmıştır (Erişim tarihi: 20/04/2018).
- Mosing, M. A., Pedersen, N. L., Martin, N. G., & Wright, M. J. (2010). Sex Differences in the Genetic Architecture of Optimism and Health and Their Interrelation: A Study of Australian and Swedish Twins. *Twin Research and Human Genetics*, 13(4), 322–329.
- Myers, D.G. & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6 (1), 10-17.
- Nicolai, S., & Triplehorn, C. (2003). The role of education in protecting children in conflict. *Network Paper: Humanitarian Practice Network (HPN)*, 42, 1-36.
- Oğuz-Duran, N. & Kaya-Memiş, A. (2017). An investigation of relationship between students' perceived school kindness and school attachment. *The online Journal of Counseling and Education*, 6(3), 1-13.
- Otake, K., Shimai, S., Tanaka-Matsumi, J., Otsui, K., ve Fredrickson, B. L. (2006). Happy people become happier through kindness: A counting kindnesses intervention. *Journal of Happiness Studies*, 7(3), 361-375.
- Özcan, A. S. (2018). Çokkültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Sirin, H., Karip, E. & Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi (Examining the variables predicting primary school students' perceptions of school

- climate). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 38, 213-224.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(5), 603-619.
- Plomin, R., Scheier, M. F., Bergeman, C. S., Pedersen, N. L., Nesselroade, J. R., & McClearn, G. E. (1992). Optimism, pessimism and mental health: A twin/adoption analysis. *Personality and Individual Differences*, 13(8), 921-930.
- Polat Uluocak, G. (2009). İç Göç Yaşamış Ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 35-44.
- Renshaw, T. (2017). Technical adequacy of the Positive Experiences at School Scale with adolescents. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 35, 323-335.
- Renshaw, T., Furlong, M., Dowdy, E., Rebelez, J., Smith, D., O'Malley, M. ....Strøm, I. (2014). Covitality: A synergistic conception of youths' mental health. In M. J. Furlong, R. Gilman, & E. S. Huebner (Eds.). *Handbook of Positive Psychology in Schools* (pp.12-32). New York: Routledge/Taylor&Francis.
- Ryan, R. M. & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal Of Personality*, 65(3), 529-565.
- Sağlam, H. İ., & Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (5), 33-44.

- Seligman, M. E., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology: An Introduction. *American Psychologist*, 1(55), 5-14.
- Senik, C. (2014). The French Unhappiness Puzzle: The Cultural Dimension of Happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 106, 379–401.
- Shoberg-Turbeville, D. (2018). *The experiences of K-3 elementary teachers in implementing a kindness program: A qualitative study* (Yayımlanmamış doktora tezi). United States: Capella University.
- Sinclair, M. (2011). Education in emergencies. In (Ed.). *Learning for a Future: Refugee Education in Developing*, (pp. 1-84). Geneva: UNHCR.
- Skidmore, J. (2016). From Discord to Harmony: How Canadian Music Educators Can Support Young Syrian Refugees Through Culturally Responsive Teaching. *Canadian Music In Education*, 57(3), 7-14.
- Sondergaard, H. P., & Theorell, T. (2004). Alexithymia, emotions and PTSD; findings from a longitudinal study of refugees. *Nordic Journal of Psychiatry*, 58(3), 185–191.
- Steinebach, C., Steinebach, U., & Brendtro, L. K. (2013). Positive youth psychology: Lessons from positive peer culture. *Reclaiming Children and Youth*, 21(14), 15-21.
- Şirin, S. R., & Rogers-Şirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute. Retrieved from <http://old.worldmep.org/wp-content/uploads/2016/02/FCD-Sirin-Rogers-FINAL-4.pdf> [accessed 06 June 2019].
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th edition). New York: HarperCollins.

- Takeuchi, D. T., Alegria, M., Jackson, J. S., & Williams, D. R. (2007). Immigration and mental health: Diverse findings in Asian, Black, and Latino populations. *American Journal of Public Health, 97*, 11-12.
- Tanrikulu, F. (2017). Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi, 22*(86), 127-144.
- Taşkın, P., & Erdemli, O. (2018). Education for Syrian refugees: problems faced by teachers in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research, 75*, 155-177.
- Telef, B. B. (2016). Okulda pozitif yaşantılar ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması (Validity and reliability study of positive experiences at school scale). *Journal of Human Sciences, 13*(2), 2475-2487.
- Telef, B. B., & Furlong, M. J. (2017). Adaptation and validation of the social and emotional health survey– secondary into Turkish culture. *International Journal of School & Educational Psychology, 5*(4), 255–265.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2012. *Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu*, 24. Dönem, 2. Yasama Yılı.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2011). *The hidden crisis: Armed conflict and education. No lost generation: Protecting the future of children affected by the crises in Syria* (Report No. 201). Paris: UNESCO Publishing.
- Wang, C., Boyanton, D., Ross, A.-S. M., Liu, J. L., Sullivan, K., & Anh Do, K. (2018). School climate, victimization, and mental health outcomes among elementary school students in China. *School Psychology International, 39*(6), 587–605.

- Wang, C., Yang, C., Jiang, X., & Furlong, M. J. (2018). Validation of the Chinese version of the Social Emotional Health Survey-Primary. *International Journal of School & Educational Psychology*, 6, 62–74.
- Watkins, K., & Zyck, S.A. (2014). *Living on hope, hoping for education-The failed response to the Syrian refugee crisis*. Retrieved from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publicationsopinion-files/9169.pdf> [accessed 10 April 2019].
- Wilkins, B., Boman, P., & Mergler, A. (2015). Positive psychological strengths and school engagement in primary school children. *Cogent Education*, 2(1), 1–11.
- Yavcan, B., & El-Ghali, H. A. (2017). *Higher education and Syrian refugee students: The case of Turkey*. Beirut: Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs.
- Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- You, S., Furlong, M. J., Felix, E., & O'Malley, M. D. (2015). Validation of the Social and Emotional Health Survey for five sociocultural groups: Multigroup invariance and latent mean analyses. *Psychology in the Schools*, 52, 349–362.
- Yurdabakan, İ., & Uz Bas, A. (2018). Factor structure, measurement invariance, criterion validity, and reliability of the School Kindness Scale: Turkish middle school sample. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 1-14.
- Zachariah, S., Boman, P., Mergler, A., & Furlong, M. J. (2015). Examining well-being, anxiety, and self-deception in university students. *Cogent Psychology*, 2, 1–17.

Zaleski, Z. (1988). Close relationships and acting for self-set goals. *European Journal of Social Psychology, 18*, 191–194.

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.BÖLÜM. Bu bölümdeki sorular araştırmaya katılanların genel özelliklerini belirlemek amacıyla sorulmuştur.

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız:	
2. Cinsiyetiniz:	K ( ) E ( )
3. Bursa'ya göç ile mi geldiniz?	Evet ( ) Hayır ( )
4. Yanıtınız “evet” ise nereden geldiniz?	Suriye ( ) Diğer ..... (Belirtiniz)
5. Yanıtınız “evet” ise kaç sene önce geldiniz? (Buçuklu olmayacak şekilde/tam yıl yazınız)	.....

EK 2: Okul Nezaket Ölçeği**(Örnek Maddeler)**

Bu bölümde sizden istenilen verilen ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (x) işareti koymanızdır. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
3	Okulumda her zaman nezaket gösterilir.					
5	Okulumda nazik olmak için cesaretlendirilirim.					

EK 3: Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği

(Örnek Maddeler)

Bu bölümde sizden istenilen verilen ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (x) işareti koymanızdır. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.

		1	2	3	4
		Hiçbir zaman	Bazen	Sık Sık	Çok Sık
3	Okulumda iyi öğretmenlerimiz olduğu için şanslıyız				
4	Okulda yeni bir şey öğrendiğimde heyecan duyarım				
8	Okulumda iyi şeylerin olmasını beklerim				
12	Kötü bir not aldığımda, bir sonraki sefer daha fazla çabalarım				

EK 4: Ölçek Uygulama İzni

Bulent Baki Telef <bakitelef@gmail.com>

30 Tem 2018 14:09

Alıcı: ben ▾

Merhabalar

Ekte ölçekleri, geçerlik ve güvenlik çalışmalarını gönderiyorum. İyi çalışmalar.

30 Tem 2018 Pzt 13:45 tarihinde başak Halatçı <basakhalatcii@gmail.com> şunu yazdı:

Merhaba Bülent Hocam,

Uludağ Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Tez çalışmamda orijinal Diener ve arkadaşları tarafından geliştirilen, tarafınızdan uyarlanan "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" ile orijinali Furlong ve arkadaşları tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlama çalışmasını yapmış bulunduğunuz "Okulda Pozitif Yaşantılar Ölçeği"ni kullanmak için onayınızı rica ediyorum.

Geri dönüşünüzü bekliyorum.

Saygılarımla.

EK 5: Anket Uygulama İzni

T.C.
OSMANGAZİ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 41909377-605.01-E.22070220
Konu: Başak Halatçı' nın Araştırma İzni

19.11.2018

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü RPD Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Başak HALATCI'nın "Öğretmen Kültüre Duyarlılığı, Öğretmen Psikolojik İyi Oluşu ve Öğrenci Okul Pozitif Yaşantılarının İlkokul Öğrencilerinin Okullarındaki Nezaketi Algılarını Yordamadaki Rolünün İncelenmesi" konulu araştırmasını Müdürlüğümüze bağlı **Özel İdare İlkokulu, Merinos İlkokulu, İstiklal İlkokulu, Uludağ İlkokulu, Ziya Gökalp İlkokulu, Bahar Semiha Acar İlkokulu ve I. Murat İlkokulu**'nda uygulama yapma isteği ile ilgili Onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Kadir YIKILMAZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

- 1-Makam Onayı. (1 Sayfa)
- 2-Veri Toplama Araçları. (5 Sayfa)

Dağıtım: İlgili Kurumlara

Ek 6: Etik Kurul Kararı

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
28 Eylül 2018

OTURUM SAYISI
2018-08

KARAR NO 8: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürüğü'nden alınan Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Başak HALATÇI'nın "Öğretmen Kültüre Duyarlılığı, Öğretmen Psikolojik İyi Oluşu ve Öğrenci Okul Pozitif Yaşantılarının İlkokul Öğrencilerinin Okullarındaki Nezaketi Algılamalarını Yordamadaki Rolünün İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Başak HALATÇI'nın "Öğretmen Kültüre Duyarlılığı, Öğretmen Psikolojik İyi Oluşu ve Öğrenci Okul Pozitif Yaşantılarının İlkokul Öğrencilerinin Okullarındaki Nezaketi Algılamalarını Yordamadaki Rolünün İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçөгüne ilişkin sorumluluğu başvuruçuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet YÜCEL
Kurul Başkanı

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı: Düzce, 1994

Öğrenim Gördüğü

Kurumlar:	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise:	2008	2012	Düzce Anadolu Öğretmen Lisesi
Üniversite:	2012	2016	Bursa Uludağ Üniversitesi PDR Bölümü

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İngilizce –Orta

Çalıştığı Kurumlar:	Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Kurum Adı
	2016-2017	Oyunbaz Atölye
	2017- 2019	Osmangazi Özel İdare İlkokulu
	2019-	Görükle Akşemsettin İlkokulu

Yayımlar:

Çalışkan, B. & Oğuz Duran, N. Investigation of School Kindness and Student Covitality among Syrian Refugee Students, Turkish Internally Displaced Students and Natives at Turkish Primary Schools (değerlendirmede).

Oğuz Duran, N. & Çalışkan, B. Psikolojik İyi Oluş ve Bazı Demografik Değişkenlerin, Öğretmen Kültürlerarası Duyarlılığını Yordamadaki Rollerini (değerlendirmede).

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Bazak ÇALIŞKAN
Tez Adı	Swireli malteci, yurt içi bda yoranis ve göç yaşamamis ilkokul öğrencilerde öğrenen kullotları ve okul hareketleri araştırılması
Enstitü	Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı	PDR
Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Doç. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☐ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 23.07.2019

İmza: